

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

KRISTÝNA ŠPUNDOVÁ

V. ročník – prezenční studium

Obor: český jazyk – německý jazyk

**VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A VYUŽITÍ REGIONÁLNÍCH PRVKŮ
(ZAMĚŘENO NA VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNÍ ŠKOLY VELKÝ TÝNEC)**

**THE EDUCATION OF THE CZECH LANGUAGE UND USAGE OF REGIONAL
ELEMENTS (SPECIALIZED IN THE EDUCATIONAL PROGRAM OF THE PRIMARY
SCHOOL IN VELKÝ TÝNEC)**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Milan Polák, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze s pomocí uvedené literatury.

V Olomouci dne 18. června 2011

Kristýna Špundová

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Milanu Polákovi, Ph.D., za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálůvých podkladů k práci a také Základní škole Milady Petřkové ve Velkém Týnci, která mi umožnila přístup ke školnímu vzdělávacímu programu. Dále děkuji své rodině za podporu během studia a psaní diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Systém kurikulárních dokumentů	7
1.1 Rámcový vzdělávací program	8
1.1.1 Jazyk a jazyková komunikace.....	8
1.1.2 Český jazyk a literatura.....	9
1.2 Školní vzdělávací program	10
1.2.1 Struktura školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání	10
1.2.1.1 Identifikační údaje	10
1.2.1.2 Charakteristika školy	11
1.2.1.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu.....	11
1.2.1.4 Učební plán.....	11
1.2.1.5 Učební osnovy	12
1.2.1.6 Hodnocení žáků a autoevaluace školy	12
1.3 Školní vzdělávací program Základní školy Milady Petřkové ve Velkém Týnci	12
1.3.1 Identifikační údaje	12
1.3.2 Charakteristika školy	12
1.3.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu.....	13
1.3.4 Český jazyk a literatura jako součást učebních osnov	14
2 Předmět český jazyk	16
2.1 Charakteristika předmětu český jazyk	16
2.2 Složky předmětu český jazyk	16
2.3 Osobnost učitele českého jazyka	17
3 Integrace.....	19
3.1 Integrovaná výuka v širším slova smyslu	19
3.2 Integrovaná výuka v užším slova smyslu	20
II PRAKTICKÁ ČÁST	21
4 Charakteristika obce Velký Týnec	21
4.1 Historie Velkého Týnce	21
4.2 Nejvýznamnější památky obce	23
4.3 Nejvýznamnější osobnosti spojené s Velkým Týncem	26
5 Základní škola Milady Petřkové Velký Týnec	29
5.1 Historie školy	29
6 Mluva regionu Velký Týnec	30
7 Tradice a zvyky v naší obci	31
7.1 Filipojakubská noc a pálení čarodějnic	31
7.2 Stavění Máje	31
7.2.1 Význam stavění májky.....	32

7.3 Masopust	32
7.3.1 Původ masopustu	32
7.3.2 Masopust v dnešní době	33
8 Národopisný soubor Týnečáci	34
8.1 Vznik a počátky souboru	34
8.2 Hanácký kroj	34
8.2.1 Ženský kroj	35
8.2.2 Mužský kroj	37
8.2.3 Dětský kroj	38
9 Realizace jednotlivých vyučovacích hodin českého jazyka	39
9.1 Hodina mluvnice	39
9.1.1 Teoretická část hodiny	39
9.1.2 Praktická část hodiny	41
9.2 Hodina literatury	44
9.2.1 Teoretická část hodiny	44
9.2.2 Praktická část hodiny	45
9.3 Hodina slohu	48
9.3.1 Teoretická část hodiny	48
9.3.2 Praktická část hodiny	50
10 Mikroprojekt	53
Závěr	58
Seznam použité literatury	59
Seznam příloh	62
Anotace	85

Úvod

Diplomová práce je věnována tématu, se kterým se žáci základních škol při výuce českého jazyka a literatury příliš často nesetkají, a to jsou regionální prvky a možnost jejich využití ve vyučovacích hodinách.

Práci jsem rozdělila na část teoretickou a část praktickou. Teoretickou část věnuji stěžejním informacím, týkajících se obce Velký Týnec. Cílem je ukázat, že to není jen obyčejná vesnice, ale že je to obec bohatá na různé kulturní akce, památky a osobnosti. Další oblastí, kterou se budu zabývat v teoretické části, je vzdělávání, a to od Rámcového vzdělávacího programu, až po školní vzdělávací program základní školy ve Velkém Týnci.

Důležitým pojmem, který nás bude provádět celou prací, je tzv. integrace.

V praktické části se zaměřím na realizaci jednotlivých témat ve vyučovacích hodinách českého jazyka. Na každé téma budu mít k dispozici dvě hodiny mluvnice, dvě hodiny literatury a dvě hodiny slohu. V první hodině vždy žáky seznámím s teoretickou přípravou. Některé skutečnosti budou pro žáky nové, s jinými se setkali v nižších ročnících. V druhé hodině již bude téma realizováno prakticky. Cílem těchto hodin je představit žákům specifické nářečí, kterým se mluví ve Velkém Týnci a seznámit je s tradicemi, které se v naší vesnici stále udržují.

Dalším prvkem praktické části je zpracování miniprojektu, který bude zaměřený především na poznávání památek. Cílem takového miniprojektu je naučit žáky vzájemné spolupráce.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Systém kurikulárních dokumentů

Označení kurikulum se u nás začalo objevovat na počátku 90. let. Kurikulum lze definovat jako „plány určené k řízení výuky na školách, obvykle prezentované v trvale obnovovaných dokumentech.“¹

Bývá rozlišováno několik typů kurikula:

- **doporučené kurikulum** je dokument řešící základní koncepční otázky kurikula,
- **předepsané kurikulum** je závazný oficiální dokument pro určité typy škol nebo pro celý vzdělávací systém,
- **realizované kurikulum** označuje to, co učitel opravdu uskutečňuje ve třídě,
- **podpůrné kurikulum** zahrnuje různé učební materiály, zaměstnance školy, vzdělávání učitelů a vybavení školy,
- **hodnocené kurikulum** je kurikulum převedené do formy testů a zkoušek,
- **osvojené kurikulum** je vše, co si žáci skutečně osvojí (Obst, 2006).

Dále je rozlišeno:

- **formální kurikulum** je „komplexní projekt cílů, obsahu a organizace vzdělávání a realizace kurikula ve výuce, způsoby kontroly a hodnocení výuky,“²
- **neformální kurikulum** jsou vzdělávací aktivity, které jsou organizovány školou (exkurze, výlety, soutěže apod.) a probíhají formou mimoškolních aktivit,
- **skryté kurikulum** zahrnuje vztahy mezi učiteli a žáky, vztahy mezi učiteli navzájem, klima školy, vliv mimoškolních aktivit žáků apod.

„V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let.“³

¹ OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 37.

² Tamtéž.

³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2005, s. 1.

Rozlišují se dvě úrovně kurikulárních dokumentů – státní a školní. Státní úroveň tvoří *Národní program vzdělávání* (z roku 2001) a *rámcové vzdělávací programy* (dále jen RVP). Národní program vzdělávání definuje počáteční vzdělávání jako celek. Rámcový vzdělávací program vymezuje vzdělávání jeho jednotlivých etap – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle kterých je realizováno vzdělávání na jednotlivých školách (RVP ZV, s. 1).

Všechny výše jmenované vzdělávací programy jsou veřejnými dokumenty, které jsou přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

1.1 Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Každá vzdělávací oblast je dále tvořena jedním nebo více vzdělávacími obory:

Jazyk a jazyková komunikace – Český jazyk a literatura, Cizí jazyk

Matematika a její aplikace – Matematika a její aplikace

Informační a komunikační technologie – Informační a komunikační technologie

Člověk a jeho svět – Člověk a jeho svět

Člověk a společnost – Dějepis, Výchova k občanství

Člověk a příroda – Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis

Umění a kultura – Hudební výchova, Výtvarná výchova

Člověk a zdraví – Výchova ke zdraví, Tělesná výchova

Člověk a svět práce – Člověk a svět práce

V této práci se zaměříme jen na jednu vzdělávací oblast, a to Jazyk a jazykovou komunikaci, zejména na Český jazyk a literaturu.

1.1.1 Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace představuje hlavní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k základním znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání. Jazykové vyučování dává žákovi takové

znalosti a dovednosti, které mu slouží ke správnému vnímání různých jazykových sdělení, aby jim rozuměl a uměl se dobře a vhodně vyjadřovat.

„Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání.“⁴

1.1.2 Český jazyk a literatura

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura má souhrnný charakter, ale pro orientaci je rozdělen do tří složek: jazyková výchova, komunikační a slohová výchova a literární výchova. Ve vyučování se tyto tři složky vzájemně propojují.

V jazykové výchově získávají žáci takové vědomosti a dovednosti, které jsou důležité k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Jazyková výchova směřuje žáky k přesnému a logickému myšlení, jež je základem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování.

Komunikační a slohová výchova je zaměřena na vnímání a chápání různých jazykových sdělení. Žáci se učí číst s porozuměním, kultivovaně psát a pracovat se slyšeným nebo přečteným textem různého typu, který se vztahuje k nejrůznějším situacím.

V literární výchově se žáci učí poznávat základní literární druhy a jejich specifické znaky. Umí vnímat přečtená díla, na jejichž základě se učí vyjadřovat své vlastní názory. *„Postupně získávají a rozvíjejí čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepcce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“⁵*

⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Praha: VÚP, 2005, s. 12.

⁵ *Tamtéž.*

1.2 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání je školský dokument, který si vytváří každá základní a střední škola v České republice, aby splnila požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro daný obor vzdělávání.⁶

„ŠVP vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců žáků. Má na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle ŠVP, který si škola vypracovala.“⁷

Za zpracování školního vzdělávacího programu nese odpovědnost ředitel školy, který je koordinátorem při tvorbě ŠVP. Ředitel školy může také pověřit svého zástupce nebo jiného člena pedagogického sboru. Na zpracování jednotlivých částí ŠVP se účastní všichni učitelé dané školy a jsou také zodpovědní za provedení ŠVP v podmínkách příslušné školy.

Školní vzdělávací program je povinnou součástí dokumentace školy, je přístupný veřejnosti. Každý zájemce má právo do něj nahlédnout, má možnost se seznámit s jeho obsahem a může z něj pořizovat opisy a výpisy nebo požádat o kopii.

1.2.1 Struktura školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Podle následující struktury si základní školy vytváří školní vzdělávací program, s výjimkou nižšího stupně víceletých gymnázií.

1.2.1.1 Identifikační údaje

Každý školní vzdělávací program musí obsahovat některé důležité údaje. K nim patří název ŠVP, z něhož musí být patrné, že jde o školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. Dále sem patří název školy, které se ŠVP týká, její adresa, jméno ředitele a kontakty na něj. Dalším důležitým údajem je název zřizovatele, jeho adresa a kontakty. V ŠVP nesmí také chybět datum platnosti dokumentu, podpis ředitele a razítko školy.

⁶ Povinnost zpracovávat ŠVP vyplývá ze zákona č. 561/2004 Sb.

⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2005, s. 109.

1.2.1.2 Charakteristika školy

V tomto bodě je nutné uvádět velikost a vybavení školy (materiální, prostorové, technické, hygienické). Dále je zde zahrnuta charakteristika pedagogického sboru, např. počet členů, popřípadě jejich kvalifikovanost. Také se uvádí spolupráce s rodiči nebo jinými subjekty, a to se školskou radou, školskými poradenskými zařízeními apod.

1.2.1.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu

Do tohoto bodu patří zaměření školy, výchovné a vzdělávací strategie, což jsou *„společné postupy na úrovni školy, uplatňované ve výuce i mimo výuku, jimiž škola cíleně utváří a rozvíjí klíčové kompetence žáků.“*⁸ Dále sem patří výuka žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných. Poslední částí je začlenění průřezových témat (Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Enviromentální výchova, Mediální výchova). Musí být uveden výčet průřezových témat a tematických okruhů a ročníky, ve kterých jsou tematické okruhy průřezových témat realizovány. Průřezová témata *„reprezentují v Rámcovém vzdělávacím programu aktuální okruhy problémů současného i budoucího světa a stávají se povinnou součástí základního vzdělávání; jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot; stávají se příležitostmi pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci.“*⁹

1.2.1.4 Učební plán

Učební plán je část ŠVP, podle které se organizuje výuka na konkrétní škole. Je možno z něj vyčíst povinné a volitelné vyučovací předměty dané školy s časovou dotací pro jednotlivé ročníky, celkový počet vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících a celkový počet hodin 1. a 2. stupně.

⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Praha: VÚP, 2005, s. 110.

⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Praha: VÚP, 2005, s. 116.

1.2.1.5 Učební osnovy

Učební osnovy musí obsahovat název a charakteristiku vyučovacího předmětu a vzdělávací obsah vyučovacího předmětu. K charakteristice patří obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacího předmětu (informace o předmětu, které jsou důležité pro jeho uskutečňování), výchovné a vzdělávací strategie. Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu zahrnuje přehled a rozpracování očekávaných výstupů z RVP ZV do ročníků nebo do delších časových úseků.

1.2.1.6 Hodnocení žáků a autoevaluace školy

Tato část ŠVP obsahuje způsoby hodnocení žáků, a to klasifikací, slovně nebo kombinací obou způsobů a kritéria hodnocení.

Autoevaluace (vlastní hodnocení) školy slouží k systematickému posuzování činnosti školy plánované v ŠVP. Výsledky této autoevaluace slouží jako zpětná vazba k nápravě vlastní činnosti a slouží také jako podklad pro další práci školy. Provádějí ji učitelé, vedení školy a žáci. Zahrnuje oblasti, cíle a kritéria a nástroje autoevaluace a časové rozvržení evaluačních činností.

1.3 Školní vzdělávací program Základní školy Milady Petřkové ve Velkém Týnci

1.3.1 Identifikační údaje

K základním údajům patří název školy, adresa, jméno ředitele, identifikační číslo, telefon, e-mail apod. Dále informace o zřizovateli školy, jeho sídlo, telefon, e-mail a internetová adresa.

1.3.2 Charakteristika školy

Úplnost a velikost školy

Základní škola Velký Týnec je škola s 1. – 9. ročníkem. Nachází se na okraji obce. Do školy chodí celkem 267 žáků z Velkého Týnce a okolních obcí.

Vybavení školy

Základní škola je rozdělena do dvou budov. V tzv. staré škole se nachází 1. stupeň. Tato škola sídlí v ulici Zámecká. Je to jednopatrová budova z konce 19. století. Tzv. nová škola byla postavena v roce 1950 a nachází se v ulici Příčná.

V budově 1. stupně je zřízeno pět moderně vybavených tříd, menší tělocvična a počítačová učebna. Ke škole je zřízena i školní družina.

V budově 2. stupně se nachází celkem deset tříd, počítačová učebna, učebna pro výuku jazyků, dvě školní dílny, cvičná kuchyňka a dvě tělocvičny. K dispozici je pro žáky také sportovní hřiště.

Charakteristika pedagogického sboru a žáků

Pedagogický sbor tvoří 19 členů. *„Věkové složení je optimální. 95 % učitelů je plně kvalifikovaných, ostatní si vzdělávání doplňují. Ve škole pracuje výchovný poradce, metodik prevence sociálně patologických jevů, metodik ICT.“¹⁰*

Na Základní školu Milady Petřkové chodí žáci z Velkého Týnce a okolí – ze Vsiska, Čechovic, Grygova, Krčmaně, Hostkovic, Majetína, ale také z Olomouce.

1.3.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu

ŠVP Základní školy Velký Týnec je nazván **Škola v Království, učíme se, hýbeme se...** Název byl zvolen z několika důvodů. Byl vytvořen mikroregion „Království“, kam patří Velký Týnec spolu s dalšími patnácti obcemi.¹¹ Základní škola se účastní různých akcí v mikroregionu. Další část názvu byla zvolená proto, že *„pouze ve zdravém těle se může dařit zdravému duchu, druhou částí připomínáme, že se dlouhodobě věnujeme rozvoji tělesné kultury. Dosahujeme ve sportu, zvláště v atletice velmi dobrých výsledků v regionálním měřítku.“¹²*

¹⁰ Velký Týnec [online]. [cit. 2011-1-26]. Dostupné z: http://zs.velkytynec.cz/soubory/dokumenty/SVP_ZS_VT.pdf.

¹¹ Další obce tvořící mikroregion „Království“ jsou Blatec, Brodek u Přerova, Císařov, Citov, Čelechovice, Dub nad Moravou, Grygov, Hrdibořice, Charváty, Kožušany – Tážaly, Krčmaň, Majetín, Suchonice, Věrovany.

¹² Velký Týnec [online]. [cit. 2011-1-26]. Dostupné z: http://zs.velkytynec.cz/soubory/dokumenty/SVP_ZS_VT.pdf.

Základní myšlenkou ŠVP je:

- otevřenost školy žákům, rodičům a veřejnosti a všestranný rozvoj každého jedince ve společnosti,
- rozvíjení efektivních vyučovacích hodin; důraz kladen na skupinovou spolupráci a projektovou výuku,
- péče o žáky s vývojovými poruchami učení, stejně tak jako o žáky talentované; snaha vytvořit nejpříznivější podmínky pro jejich rozvoj,
- důraz na kvalitní výuku cizích jazyků,
- podpora „užívání ICT technologií ve všech předmětech.“¹³

Výchovné a vzdělávací strategie

Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.*“¹⁴

1. Kompetence k učení
2. Kompetence k řešení problémů
3. Kompetence komunikativní
4. Kompetence sociální a personální
5. Kompetence občanské
6. Kompetence pracovní

1.3.4 Český jazyk a literatura jako součást učebních osnov (viz příloha 4)

Předmět Český jazyk a literatura se vyučuje ve všech ročnících. „*Jazyková výchova a komunikace patří k nejvýznamnějším disciplínám ve výchovně vzdělávacím procesu. Jazyková kultura patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání. Žák po dobu povinné školní docházky by měl být vybaven takovými znalostmi a dovednostmi, které umožňují vnímat různorodá jazyková sdělení, rozumět jim, umět se vhodně vyjadřovat a uplatňovat ve společnosti, měl by umět vhodně prosazovat své získané vědomosti.*“¹⁵

¹³ Velký Týnec [online]. [cit. 2011-1-26]. Dostupné z: http://zs.velkytynec.cz/soubory/dokumenty/SVP_ZS_VT.pdf.

¹⁴ OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 38.

¹⁵ Velký Týnec [online]. [cit. 2011-1-26]. Dostupné z: http://zs.velkytynec.cz/soubory/dokumenty/SVP_ZS_VT.pdf.

Český jazyk je rozdělen do 3 částí:

- a) **Jazyková výchova** – zahrnuje přijímání vědomostí a dovedností, které jsou potřebné k vyvíjení podoby českého jazyka. Jazyková výchova vede žáky ke správnému a logickému myšlení, jež je základním předpokladem zřetelného a srozumitelného vyjadřování.
- b) **Komunikativní a slohová výchova** – žáci se učí chápat sdělení, číst s porozuměním, umí se kultivovaně vyjadřovat.
- c) **Literární výchova** - žáci se naučí rozpoznávat základní literární druhy, umí vnímat přečtená díla; žák je schopen interpretovat literární díla.

Klíčové kompetence v českém jazyce:

1. Kompetence k učení

- žák je schopen zvládnout pravopis a gramatiku,
- chápe důležitost mateřského jazyka,
- má pozitivní vztah k učení.

2. Kompetence k řešení problému

- žák je schopen hledat postupy a nacházet řešení problémů,
- umí pracovat s různými publikacemi, encyklopediemi, slovníky apod.,
- dokáže se sám rozhodnout a za své rozhodnutí nést zodpovědnost.

3. Kompetence komunikativní

- žák se umí vyjadřovat výstižně a kultivovaně v mluveném i v písemném projevu.

4. Kompetence sociální a personální

- žák je schopen pracovat ve skupině a podílí se na vytváření pravidel práce,
- umí se chovat tak, aby vytvořil příjemnou atmosféru v týmu,
- při výuce slohu je žák schopen diskuse.

5. Kompetence občanské

- žák „*chápe jazyk jako svébytný historický jev, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa, chápe jazyk jako sjednocující činitel národa,*“¹⁶
- chápe na základě jazyka různé základní principy, zákony a společenské normy.

6. Kompetence pracovní

- žák je schopen získávat znalosti a zkušenosti z vlastní četby literárních děl.

¹⁶ Velký Týnec [online]. [cit. 2011-1-28]. Dostupné z: http://zs.velkytynec.cz/soubory/dokumenty/SVP_ZS_VT.pdf.

2 Předmět český jazyk

2.1 Charakteristika předmětu český jazyk

Předmět český jazyk patří k hlavním předmětům, které se na našich základních a středních školách vyučují. S tímto předmětem se žáci setkávají po celou dobu svého studia, tedy od prvního ročníku základních škol až do posledního ročníku škol středních. Je také povinným maturitním předmětem.

V soustavě školních předmětů má český jazyk centrální postavení – „*ovlivňuje úroveň vyučování celkově. Na stupni jeho osvojení totiž závisí úspěšnost žáka v jiných předmětech.*“¹⁷ V nejčtetnějších případech je závislost popisována na vztahu českého jazyka a výuce cizích jazyků. Důležitější je samozřejmě to, jakou má žák schopnost vyjadřovat se a také vliv této schopnosti na úspěšnost žáka v ostatních školních předmětech a později také v praktickém životě. Na straně druhé je ovšem pravdou, že učitelé českého jazyka čerpají ve vyučování různá témata a náměty, například z jiných předmětů. Jde tedy o mezipředmětové vztahy. Ne vždy musí jít o předměty, které jsou blízké českému jazyku, jako např. estetická výchova nebo dějepis. Náměty a témata můžeme hledat také v ostatních předmětech. Jde-li např. o tělesnou výchovu, můžeme zde využít prvky slohu – popis děje, např. popis sportovních pravidel.

2.2 Složky předmětu český jazyk

Tento vyučovací předmět nese od začátku základní školy až do posledního ročníku střední školy název český jazyk a literatura. V některých zemích je tento předmět rozdělen na dva samostatné předměty, u nás jde o „*jeden komplexní vyučovací předmět, avšak vnitřně strukturovaný.*“¹⁸ Obsahuje dvě složky: jazykovou a literární. Jazyková složka bývá někdy označována jako jazyková složka v širším slova smyslu, protože vedle vlastní jazykové složky (jazyková složka v užším slova smyslu), obsahuje také složku slohovou. Je však známo, že hodiny českého jazyka jsou na školách rozděleny na hodiny slohu, literatury a mluvnice. Mělo by se tedy v tomto případě hovořit o složkách třech.

Spojení jazyka a literatury v jednom předmětu má ale své odůvodnění. Vychází ze skutečnosti, že obě tyto složky jsou založeny na práci s jazykovým materiálem.

¹⁷ POLÁK, M. *Učitel českého jazyka a současná základní škola*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 22.

¹⁸ ČECHOVÁ, M. a kol. *Didaktika češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. s. 16.

Výuka českého jazyka se ve své jazykové části zaměřuje zejména na to, aby si žáci důkladně, trvale a správně osvojili techniku čtení a psaní, aby se dovedli plynule vyjadřovat a uměli správně a kultivovaně užívat mateřský jazyk v denních situacích. Dále je důležité, aby žáci „*poznávali bohatost českého jazyka, jeho slovní zásoby a v praxi dovedli používat elementární pravidla stylistiky.*“¹⁹ Žáci si musí osvojit základní poznatky ze systému českého jazyka a musí ovládat základy českého pravopisu.

V hodinách literární výchovy je výuka směřována k tomu, aby uměli žáci číst s porozuměním a interpretovat literární texty z minulosti i ze současnosti. Dále je vhodné seznámit žáky se všemi literárními žánry a formami. Žáci by měli být schopni rozlišit literaturu „*hodnotnou od literatury konzumní a manipulační.*“²⁰ Je důležité, aby se utvářel čtenářský vkus žáků a také se rozvíjel jejich trvalý zájem o četbu, protože literární výchova je především výchovou ke čtenářství.

2.3 Osobnost učitele českého jazyka

Učitel českého jazyka by měl mít široké i hluboké vzdělání. Mělo by zahrnovat všeobecný rozhled z oblasti kultury, dále musí mít znalosti lingvistické, psychologické, pedagogické, filozofické a historické. Učitelé získávají a prohlubují své znalosti po celý život, studium na vysoké škole slouží jen jako nezbytný základ, který musí dále rozvíjet, aby si u svých žáků udržel autoritu. Je tedy nepřípustné, aby učitel po několikaleté praxi neměl ponětí o úpravě pravopisu, který se během let mění nebo o změnách v tvarosloví apod. Dále je také nezbytně nutné, aby učitel znal a uměl pracovat s pomocnou literaturou, která jej provází po celou praxi. Jsou to např. Pravidla českého pravopisu, Příruční slovník jazyka českého a spousta dalších. Fakulty bývají vybaveny knihovnami, které by měli budoucí učitelé navštěvovat, seznamovat se s knihami a tyto knihy využívat ke svému studiu na vysoké škole. Učitel českého jazyka musí znát bezpochyby odbornou literaturu, nutné však je, aby si po dobu své praxe zapisoval a zachycoval nejrůznější situace, které může využít dále ve své výuce a které mohou být přínosem pro studenty. Mohou to být různé ukázky projevů z rozhlasu, z televize nebo z tisku.

Budoucí učitelé by si měli také již po dobu svého studia shromažďovat odbornou literaturu a vytvářet si tak svoji lingvisticko – didaktickou knihovničku, kterou by měli stále rozšiřovat a doplňovat. Tato knihovnička slouží později učitelům při přípravě na vyučování.

¹⁹ JERÁBEK, J. a kol. *Vzdělávací program Základní škola*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. s. 17.

²⁰ Tamtéž.

Učitelé využívají také učitelskou knihovnu, kterou vlastní většina škol. Vybavení těchto knihoven bývá na různé úrovni a často se také stává, že je k dispozici jen jeden exemplář odborné knihy, přestože ve škole obvykle učí více češtinářů.

V práci učitele je vedle vzdělání také neméně důležitý vztah učitele k žákům. Učitel by měl na žáky působit celou osobností. Pokud je učitel u žáků oblíbený, stává se jejich vzorem, k němuž se chtějí přiblížit.

3 Integrace

Slovo „integrace“ je v pedagogice chápáno různým způsobem a může mít také různý význam. V této době je tento pojem často spojován jako přídavné jméno s pojmy vzdělání, škola a výuka. Můžeme se tak setkat s pojmy **integrované vzdělání**, **integrovaná škola** a **integrovaná výuka**. Tyto pojmy mají rozdílný význam.

Integrované vzdělání je způsob zapojení žáků s určitým handicapem nebo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do vzdělávacích programů běžných škol.

Integrovaná škola znamená propojení různých stupňů a typů vzdělávání, např. propojení mateřské školy a základní školy.

Integrovaná výuka je chápána ve smyslu sloučení učiva jednotlivých předmětů nebo „*kognitivně blízkých vzdělávacích oblastí v jeden celek s důrazem na komplexnost a globálnost poznávání, kde se uplatňuje řada mezipředmětových vztahů.*“²¹

Pro naši práci je z těchto tří nejdůležitější pojem **integrovaná výuka**, kterým se budeme zabývat dále.

3.1 Integrovaná výuka v širším slova smyslu

Integrovaná výuka může být v širším slova smyslu chápána jako konsolidování učiva, koncentrování učiva a koordinace učiva.

Konsolidování učiva je spojení různých učebních předmětů v samostatný učební předmět a zároveň snížení celkového počtu učebních předmětů, např. sjednocení fyziky a chemie, zeměpisu a biologie, dějepisu a občanské nauky apod. „*Toto spojení je bez podstatných multilaterálních vazeb a využívá jen bilaterální mezipředmětové vazby, tj. témata jednotlivých oborů jsou řazena lineárně vedle sebe.*“²² Jedná se o **vnější integraci**, při které je integrace zaměřená na spojování učebních předmětů z podobných oblastí.

Koncentrování učiva „*ve smyslu soustředění a řešení určitého problému současně z různých hledisek jednotlivých vědních oborů a vytvoření nového syntetického učebního předmětu, který by umožnil různé pohledy na danou skutečnost spojit v jeden celek a uplatňovat tak řadu*

²¹ PODROUŽEK, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. s. 11.

²² Tamtéž.

multilaterálních mezipředmětových vazeb v obsahu učiva, např. pohled na vzduch z hlediska biologie, fyziky, chemie, techniky apod.“²³ V tomto případě jde o **vnitřní integraci**, při které je daná problematika koncipována tak, aby poskytovala celistvý pohled na daný problém a jeho řešení z několika vědních oborů současně. Nejedná se zde jen o to, které předměty propojit, ale co a jak vybrat z obsahu předmětů a vymežit rozsah, strukturu a koncepci nového integrovaného učebního předmětu tak, aby se jeho jednotlivé složky navzájem prolínaly a vytvořily jednotný, úplný obraz daného problému.

Koordinace učiva je založena na principu užívání a uplatňování obsahu nebo formy jednoho učebního předmětu jiným. Příkladem koordinace učiva může být kooperace obsahu a forem dějepisu v občanské nauce a naopak. Koordinace je přípustná u jakýchkoliv předmětů, např. zeměpis a dějepis, chemie a fyzika, zeměpis a přírodopis, zeměpis a občanská nauka apod. „*Význam pedagogické koordinace spočívá ve využívání bilaterálních mezipředmětových vazeb, které učivo aktualizují, poskytují širší výběr námětů k práci a umožňují přirozenou aplikaci probírané látky. Omezuje se však na vztahy mezi dílčími tématy jednotlivých učebních předmětů, protože její plošné aplikování je velmi obtížné a docházelo by nezřídka i k porušování logiky uspořádání obsahu a struktury jednotlivých učebních předmětů, které by byly koordinovány.*“²⁴

3.2 Integrovaná výuka v užším slova smyslu

V užším slova smyslu lze chápat integrovanou výuku jako:

- souhrn integrovaných témat, jež jsou zařazována do samostatných učebních předmětů, např. téma ochrana přírody patří do zeměpisu, biologie, chemie, občanské výchovy atd.,
- typ koncepce, která spojuje teoretické poznatky a praktické činnosti (tento způsob bývá označován jako typ vnější integrace, např. u technických předmětů),
- dílo nebo projekt, který spojuje různé kognitivní a činnosti obory pod společné téma a žáci jej řeší různými metodami a prostředky po dobu celého školního roku (Podroužek, 2002).

²³ PODROUŽEK, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. s. 12.

²⁴ Tamtéž.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 Charakteristika obce Velký Týnec

O obci Velký Týnec bylo vydáno několik publikací, které nás seznamují s historií obce, s životem a zvyky, které jsou pro ni typické. Nejrozsáhlejší je kniha Venduly Vránové a kolektivu autorů **Čtení o Velkém Týnci** a kniha Milana Ticháka **Paměti obce Velkého Týnce**.

4.1 Historie Velkého Týnce

Velký Týnec u Olomouce je stará slovanská vesnice, která byla založena na místě, kde se nacházela ještě v době před Kristovým narozením starší sídliště, „*jak dokazují prehistorické nálezy skrčených koster mezi zámekem a kostelem a některé vykopávky pod Hradiskem.*“²⁵

První zmínka o vsi jménem Týnec²⁶ se objevila v nejstarší listině z roku 1207. Listina z tohoto roku nebyla vydána kvůli této obci, „*je to spíš majetkoprávní dokument kláštera augustiniánek u sv. Petra v Olomouci, jemuž český král Přemysl Otakar I. věnoval tři popluží v Bukovanech patřící dosud k Týnci.*“²⁷ Z listiny se však dozvídáme daleko víc, než jen jméno obce. Tato vesnice byla zeměpanským – tedy královským majetkem (sám král s tímto majetkem disponoval) (Tichák, 1998).

Je zřejmé, že měli dávní obyvatelé něco společného s Kelty. Vypovídá o tom dokonce i sám název obce. „*Pochází z keltského slova TUN, ve významu místa ohrazeného. V tom smyslu přešlo i do germánských jazyků (německy der Zaun = plot, ohrada, anglicky Town = město atd.) Ve slovanských jazycích se neuchytilo. V češtině zůstalo jen jako od Keltů (případně přes staré Germány) odposlouchaný místní název TÝN, případně s již slovanskou příponou jeho zdvojnásobení TÝNEC.*“²⁸ A to je bezpochyby další důkaz toho, jak stará obec byla. Jeho přívlastek VELKÝ, tedy Velký Týnec se v listinách začal objevovat až kolem roku 1440.²⁹

²⁵ NEŠPOR, V. *Stručné dějiny Velkého Týnce*. 1937, s. 1.

²⁶ V latinském originále zní vesnice *Tynech*.

²⁷ TICHÁK, M. *Paměti obce Velkého Týnce*. 1. vyd. Olomouc: DANAL, 1998, s. 11 (dále citováno jako Paměti obce Velkého Týnce).

²⁸ Paměti obce Velkého Týnce, s. 9.

²⁹ Zřídka se také můžeme setkat s názvem Hrubý Týnec.

Trvalo však dlouho, „než se mezi důkazy o existenci lidských sídel objevilo i psané slovo.“³⁰ Týnec se sice nedočkal tohoto potvrzení mezi prvními vesnicemi na Olomoucku, jiné hanácké obce jsou na tom v tomto ohledu lépe, ale snad žádná z těchto vesnic neví o své písemně doložené minulosti tolik, co Týnec (Tichák, 1998). Je to zajisté zásluhou toho, že se zde narodil někdejší středoškolský profesor, historik a archivář města Olomouce Václav Nešpor (více o něm v kapitole 4.3), jenž pečlivě a pilně shromažďoval celý život každou zmínku o jeho rodné vsi. „Své poznatky doplňoval velice pracným studiem farních matrik, pozemkových knih, dávných urbářů³¹ i jiných obecných přehledů a literatury s takovou důkladností, že by bylo pošetilé se domnívat, že ještě někdo dokáže ve starší minulosti obce něco nového objevit.“³² Bohužel jeho rozsáhlé čtyřsvazkové dílo nevyšlo a pravděpodobně nikdy nevyjde tiskem kvůli svému rozsahu a finanční náročnosti. Dílo je uloženo pouze v jediném strojopisném exempláři na Obecním úřadě ve Velkém Týnci. A proto vyšla pouze pětistránková Nešporova stať s názvem *Stručné dějiny Velkého Týnce*, která byla otištěna v roce 1937 v ročenke Župního sjezdu hasičského a která je tedy jedinou dosud vydanou literaturou k danému tématu.

Profesoru Nešporovi se podařilo dokázat studiem mladších dokumentů, kde tato vesnice stála a jak byla rozlehlá. V nejstarší etapě historie ji ve 12. století, či ještě dříve, tvořilo 15 chalup, které byly seřazeny do dvou protilehlých řad. První řada se táhla od potoka po návrší (dnes pojmenovaném Na Kopci), druhá pokračovala ze stejných míst po vyvýšeném břehu nad potokem zhruba do míst, kde dnes stojí tzv. stará škola.³³

Mezi dvěma řadami domů se nacházela široká náves, na které obyvatelé Týnce střežili svůj dobytek. Velmi významnou stavbou byla tvrz, která byla postavena na nejvyšším místě terénu, kde stojí v současnosti zámek. Kdy byla tato tvrz postavena, není známo. Je však jisté, že zde stála již koncem 12. století. Mezi dnešním zámkem a návsi bylo později postaveno ještě dalších osm domů. Čtyři z nich zmizely v dnešní zámecké zahradě, další čtyři stály naproti. Místo dvou domů byla časem postavena fara a další sloužil jako škola.

³⁰ Paměti obce Velkého Týnce, s. 9.

³¹ Slovo „urbář“ znamená historicko – právní soupis půdy, ze které pocházel vrchnostenský důchod (Velký slovník cizích slov).

³² Paměti obce Velkého Týnce, s. 10.

³³ Stará škola je budova, která slouží pro 1. stupeň.

4.2 Nejvýznamnější památky obce

V naší obci můžeme vidět několik desítek památek, které jsou rozmístěny po celém Velkém Týnci. V této práci se jistě nemůžeme věnovat památkám všem, proto jsme vybrali jen ty nejznámější a nejvyhledávanější a také ty, kterým se budeme věnovat při zpracování mikroprojektu.

Zámek

Tato památka stojí v ulici Zámecká. Je to jednopatrová budova ve tvaru obdélníku s krátkými bočními křídly. Do prvního patra směřuje trojramenné schodiště. *„V průčelí se středovým rizalitem symetricky situovaný půlkruhově zaklenutý vjezd, jenž je zvýrazněn profilovaným kamenným portálem s armovanými pilastry po stranách, nadpražní římsa nese kamenný erb hraběte Karla z Martinic.“*³⁴ Po stranách vjezdu se nachází dva pravoúhlé vstupy. Zámecká okna jsou olemována profilovanými šambránami.³⁵ Fasáda zámku je hladká, zdobená pouze mírně vystupujícími římsami. Původní středověká stavba byla v roce 1752 přestavěna na zámeček. O přestavbu se tehdy postaral František Řehoř Giannini a práci odvedl olomoucký stavitel Antonín Morwitzer. V roce 1765 byla zahájena novostavba zámku a v roce 1780 byl zámek znovu přestavěn.

K zámku patří také zámecká zahrada, která původně sloužila jako užitková zahrada. Od roku 1787 se považuje již za okrasnou barokní zahradu, kterou zdobí letohrádek z roku 1755.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Kostel Nanebevzetí Panny Marie, nacházející se nedaleko zámku, patří k nejvýznamnějším posvátným památkám v okolí města Olomouce. Jde o barokní stavbu z let 1750 – 1760. *„Jednolodní podélný kostel s půlkruhovým závěrem kněžiště, krytý sedlovou střechou s polygonální sanktusníkovou věžičkou. V ose západního průčelí předstupuje čtyřboká hranolová věž, ukončená cibulovou helmicí s lucernou. Fasády členěny lisenovými rámy, ukončeny profilovanou korunní římsou a prolomeny ve dvou řadách okny se segmentovými záklenky. K jižní straně kněžiště přiléhá patrový přístavek sakristie. Věž členěna kordonovými římsami, ve zvoncovém patře půlkruhová okna v lisenových rámech. Nad okny, pod obloukově zvlněnou korunní římsou, věžní hodiny. Hlavní vstup pravoúhlým barokním portálem*

³⁴ KONEČNÝ, P. a kol. *Seznam nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 296.

³⁵ „šambrána“ představuje dekorativní orámování oken a dveří předstupující lehce před líc zdiva (Velký slovník cizích slov).

s profilovaným ostěním, kladím s římsou a frontonem, v němž osazen kamenný znak.³⁶ Nalevo ode dveří je umístěna pamětní deska upomínající na křest a primici místního rodáka arcibiskupa Leopolda Prečana (více o něm v kapitole 4.3). Na pravé straně se nachází misijní kříž z roku 1947.

Sochy sv. Cyrila a Metoděje

Sochy se nachází před vstupem do kostela Nanebevzetí Panny Marie. Stojí na dvou samostatných podstavcích ve tvaru hranolu. Vlevo je umístěna socha sv. Cyrila v řeholním rouchu, který drží v pravé ruce misku a v levé ruce hůl. Na druhé straně schodiště je socha sv. Metoděje v biskupském rouchu, který má v rukou desku s výjevem Posledního soudu. U jeho nohy si nelze nevšimnout mužské hlavy. Sochy pochází z 2. poloviny 19. století.

Socha sv. Jana Nepomuckého

Tato socha se vyskytuje v ulici Na Kříbě. „Na soklu dvoudílný hranolový podstavec, v dolní části se středovým rizalitem a volutami v bocích. Rizalit reliéfně pojednán výjevem svržení světce z mostu. Nad bohatě profilovanou římsou zúžená část podstavce, v čele reliéf s tématem zpovědi, po stranách hranolu na volutových konzolách dvě sochy andělů. Podstavec uzavírá profilovaná římsa vypjatá do segmentu. Ve vrcholu socha světce v kanovníckém rouchu, v náruči drží krucifix, na hlavě biret.“³⁷ Socha byla postavena v roce 1857.

Socha sv. Marka

Socha sv. Marka stojí na polní cestě směrem do obce Čechovice (též chmelnice). Socha je umístěna na hranolovém podstavci. Sv. Marek drží v levé ruce rozevřenou knihu, u pravé nohy je pak vidět figura sedícího lva. Tato socha existuje již od roku 1872.

Socha sv. Floriána

Socha sv. Floriána, nacházející se na východním konci návsi, stojí na kamenném podstavci ve tvaru čtverce. Volutové pilířky na každém rohu jsou zdobeny hlavičkami andílků. Na přední straně podstavce si můžeme všimnout vyrytého českého nápisu a letopočtu 1723.

³⁶ KONEČNÝ, P. a kol. *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1997, s. 135.

³⁷ KONEČNÝ, P. a kol. *Seznam nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 297.

Kaple Panny Marie

Tato polní kaple se nachází v ulici Chaloupky. Stojí na čtvercovém půdorysu. Čelní stranu zdobí půlkruhově zaklenutý vstup, k němuž vedou čtyři schody. Kaple je ve všech rozích zaoblená a na bocích jsou vidět dva drobné otvory, které slouží pravděpodobně k větrání. Fasáda má čistě hladký povrch. Ke kapli přísluší také kamenná deska s nápisem a letopočtem 1755.

Památník obětem světových válek

Tato památka stojí nad zahrádkářskou kolonií, tzv. Hradisko. Je to mohutná stavba z lomového kamene, kolem které je vybudována ohradní zeď. „*V průčelí půlkruhově klenutý, částečně armovaný vstup, ve vrcholu kartuš se znamením lva. V tympanonu trojúhelníkového štítu plastický nápis s pískovcovými štítky,*“³⁸ v nichž jsou uvedeny letopočty 1620 a 1918. Na přilehlé louce nedaleko památníku je volně ložený pamětní kámen, který byl položen při příležitosti návštěvy T. G. Masaryka (více o něm v kapitole 4.3), který zde byl v roce 1921.

Protože letos uplyne již devadesát let od tohoto slavného okamžiku, bylo naším úkolem zjistit co nejvíce informací o této události. Bohužel se o Masarykově návštěvě v žádných knihách nepíše, a proto jsme osobně navštívili pana Milana Ticháka, který se ve volném čase věnuje studiu těchto událostí. Po návštěvě jsme měli k dispozici alespoň některá důležitá fakta z tohoto dne³⁹.

V tento slavný den 18. září 1921 navštívil Památník na Hradisku, kterému se říká také mohyla, Tomáš Garrigue Masaryk. Mohyla je velmi vkusné dílo rodáka z Velkého Týnce a pražského architekta Františka Koláře. Pan prezident tehdy nepřišel na Hanou jen kvůli odhalení památníku, ale jeho návštěva byla součástí jeho třídní cesty do hanáckých měst, a to Prostějova, Přerova a především do Olomouce. Toho dne odpoledne zastavila na návsi u sochy sv. Floriána kolona automobilů, ze kterých vystoupil prezident Masaryk, tehdejší ministr vnitra Jan Černý, ministr zahraničních věcí Dr. Edvard Beneš, ministr veřejných prací František Kovařík, ministr železnic Václav Burger a další hosté. Po příjezdu je přivítal tehdejší starosta obce Jaroslav Bečák a poté se všichni přesunuli na Hradisko, kde měl T. G. Masaryk krátký proslov.

³⁸ KONEČNÝ, P. a kol. *Seznam nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 299.

³⁹ Tyto informace nám byly zprostředkovány panem starostou poté, co je obdržel písemně od pana Milana Ticháka.

Sousoší Panny Marie

Sousoší Panny Marie se nachází v mírném svahu před zámkem. Stojí uprostřed kamenné pětiboké ohrádky na vysokém podstavci. U nohou Panny Marie si můžeme všimnout malého andílka. Na dvou z pěti sloupců ohrádky stojí socha sv. Jana Nepomuckého a socha sv. Jana Sarkandra. Tato sochařská a kamenická práce pochází pravděpodobně z roku 1724.

4.3 Nejvýznamnější osobnosti spojené s Velkým Týncem

ThDr. Leopold Prečan (8. 3. 1866 – 2. 3. 1947) byl olomoucký arcibiskup a „*metropolita moravský*“.⁴⁰ Studoval na Slovanském gymnáziu v Olomouci, a také na bohoslovecké fakultě. Roku 1889 byl vysvěcen na kněze a „*svou kněžskou primici odsloužil v týneckém kostele*“.⁴¹ Působil také jako docent církevního práva na teologické fakultě v Olomouci. V roce 1923 se stal kanovníkem a ve stejném roce dne 10. listopadu byl zvolen v Olomouci arcibiskupem. Zemřel roku 1947 a dle svého přání je pochován v Olomouci – Hejčíně ve farním chrámu, který dal sám postavit.

PhDr. Václav Nešpor (20. 7. 1883 – 9. 9. 1973) byl středoškolský profesor, historik a archivář. Maturitu složil na Slovanském gymnáziu v Olomouci a poté absolvoval studia na pražské univerzitě. Působil také jako pedagog, nejprve v Jevíčku na reálce a na gymnáziu v Přerově. V letech 1919 – 1938 působil jako profesor českého a německého jazyka, a také dějepisu na zemědělské škole v Olomouci (Klášterní Hradisko). Z jeho odborných prací bychom mohli jmenovat *Dějiny města Olomouce*, *Dějiny olomoucké univerzity* a spoustu dalších. Zemřel v roce 1973 v Olomouci.

Prof. MVDr. Antonín Klobouk (18. 9. 1885 – 12. 11. 1956) působil jako pedagog na vysoké škole. Byl to vědec – vynikající odborník v oboru veterinární medicíny. Absolvoval Slovanské gymnázium v Olomouci. Po maturitě odešel do Vídně studovat zvěrolékařství. Stal se spoluzakladatelem Vysoké školy veterinární v Brně.

Jaroslav Bečák (9. 5. 1887 – 4. 2. 1950) byl starostou obce Velký Týnec, dále poslanec Národního shromáždění a politik. Navštěvoval nižší gymnázium v Olomouci, poté studoval hospodářskou školu ve Vyškově. V roce 1919 byl zvolen starostou. V dubnu 1942 byl zatčen a

⁴⁰ Paměti obce Velkého Týnce, s. 60.

⁴¹ Tamtéž.

uvězněn až do konce války v Brně, Osvětimi a Buchenwaldu. Zemřel ve Velkém Týnci ve věku 63 let.

PhDr. Petr Hanuška, Ph.D., je vysokoškolský pedagog, literární historik a kritik. Narodil se v roce 1963 v Holicích u Olomouce. Absolvoval gymnázium Hejčín a poté Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Vystudoval obor český jazyk a dějepis. Po vystudování působil jako učitel na Základní škole ve Velkém Týnci, dále pak na Katedře českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a na Katedře bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. „*Svou odbornou pozornost zaměřil na dějiny české literatury po roce 1945. Publikování článků, recenzí a studií zahájil v roce 1993. Prezentoval se na stránkách Žurnálu UP, v místním, regionálním i celostátním tisku (Týnecké listy, Hanácké noviny, Olomoucký Den, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny) i v literárních periodikách (Alternativa, Česká literatura, Literární noviny, Host, Tvar).*“⁴² Od roku 2002 působil jako místostarosta obce, v roce 2004 byl zvolen starostou obce a tuto funkci vykonává dodnes.

PhDr. Milan Tichák je regionální historik, novinář a spisovatel. Narodil se v roce 1933 v Paskově. Jako dítě žil se svými rodiči ve Velkém Týnci. V roce 1946 se přestěhoval do Olomouce, kde za několik let maturoval na Slovanském gymnáziu. Po maturitě absolvoval Filozofickou fakultu UP, obor český jazyk a dějepis. V roce 1969 získal doktorát v oboru československé dějiny. Na počátku devadesátých let pracoval jako redaktor Hanáckých novin. V jeho literární tvorbě se věnoval své rodné vlasti. Nejznámější publikací je *Vzpomínky na starou Olomouc* z roku 1997. Touto knihou získal autor prestižní cenu města Olomouce. Z dalších publikací můžeme jmenovat např. *Paměti obce Velkého Týnce*.

Tomáš Garrigue Masaryk, první československý prezident, byl další významnou osobností, spojenou s naší obcí. Narodil se 7. března 1850 v Hodoníně. Pocházel z prosté rodiny. Byl nejstarší ze tří synů rodiny panského kočího. Jeho otec byl Slovák a matka poněmčelá Moravanka. Své mládí prožil nejčastěji na Moravě a ve Vídni, kde získal doktorát filozofie. Během svých studií v Lipsku se seznámil se svou budoucí manželkou Charlottou Garrigueovou, jejíž příjmení se později stalo součástí Masarykova jména. Vyjadřoval tak rovnoprávnost muže a ženy. Manželé se poté usadili v Praze. Roku 1883 se dostal Masaryk do první vážné kolize

⁴² VRÁNOVÁ, V. a kol. *Čtení o Velkém Týnci*. 1. vyd. Velký Týnec: Jan Machovský, 2007, s. 66 (dále citováno jako *Čtení o Velkém Týnci*).

s českým prostředím. „Prokázal, že uctívané národní relikvie *Rukopisy královédvorský a zelenohorský jsou padělky, což mu vysloužilo pověst zrádce národa.*“⁴³ O šestnáct let později se jako jeden z mála zastal Leopolda Hilsnera, který byl obviněn z vraždy devatenáctileté dívky Anežky Hružové. T. G. Masaryk byl všestranně založená osobnost. Mimo přednášení na univerzitě a bohaté publikační činnosti, působil také jako politik. Velká změna nastala po vypuknutí první světové války. Masaryk tehdy odešel do exilu, kde spolu s Edvardem Benešem a Milanem Rastislavem Štefánikem začal pracovat na vytvoření nového státu – Československa. Nakonec se jim to usilovnou prací povedlo. Masaryk se stal samozřejmě vůdcem, a proto není divu, že byl zvolen prvním prezidentem této nové republiky. V roce 1918 se Masaryk vrátil do Prahy a následujících dvacet let patřilo k nejlepším létům české historie.

Prezidentské funkce se musel vzdát ze zdravotních důvodů na sklonku roku 1935. Poté žil na zámku v Lánech, kde také roku 1937 zemřel.

Milada Petřková, jejíž jméno se vyskytuje v samotném názvu základní školy ve Velkém Týnci, byla odborná učitelka. Narodila se v Olomouci v roce 1911 jako jedno z deseti dětí. Její bratr, Vladimír Petřek, byl pravoslavným knězem. Pocházela z učitelské rodiny; její otec Josef a dědeček byli také učitelé. V roce 1930 navštěvovala učitelský ústav a potom pracovala jako učitelka na měšťanské škole v Těšeticích. V letech 1937 – 1941 učila ve Velkém Týnci český jazyk a literaturu, německý jazyk a občanskou nauku. Poté přešla na měšťanskou školu do Holice u Olomouce. „*Po atentátu na Heydricha byli prvními zatčenými představitelé české pravoslavné církve, která poskytla úkryt atentátníkům v pražském pravoslavném chrámu a členové jejich rodin.*“⁴⁴ 18. června 1942 byla celá rodina zatčena. Bratr Vladimír byl popraven 5. září téhož roku, ostatní členové byli posláni do Osvětimi. Milada Petřková zemřela 24. dubna 1943 v Osvětimi na následky střelného zranění.

⁴³ VÍŠEK, M. a kol. *Čeští panovníci v kostce: knížata, králové, prezidenti*. Pardubice: MAYDAY, 2007, s. 108.

⁴⁴ Čtení o Velkém Týnci, s. 71.

5 Základní škola Milady Petřkové Velký Týnec

5.1 Historie školy

První informace o základní škole ve Velkém Týnci se začaly objevovat již po třicetileté válce, tudíž ještě před zavedením povinné školní docházky (1774).⁴⁵

Nejprve byla postavena dřevěná budova (r. 1662), která stála vedle farského dvora. Trvání této budovy bylo zhruba do roku 1809. V tomto roce byla postavena tzv. nová škola⁴⁶, která byla postavena již z kamene. „*Stavěl ji olomoucký stavitel Barm a tesařský mistr Josef Kusý.*“⁴⁷

V roce 1827 došlo ve škole k menším opravám. Avšak v roce 1842 docházelo k opravám větším. Opravovaly se podlahy, měnily se okna, byla provedena oprava klenby v přízemí a v prvním poschodí. „*Opravu dokončil tesařský mistr z Olomouce Josef Valenta r. 1844. Na financování této opravy se podílely vrchnosti všech „příškolených“ obcí: kapitula (za Velký Týnec, Čechovice a Vsisko), vikářské kolegium (za Krčmaň), město Olomouc (za Grygov), vrchnost rokytnická (za Hostovice, domkaře a chalupníky) a hostovičtí pohončáci sami za sebe. Nakonec byl rozvržen účet podle počtu domů. Ve Velkém Týnci jich tehdy bylo 137, ve Vsisku 36, v Čechovicích 53, v Krčmani 60, v Grygově 50, v Hostovicích 7 poddaných a 13 svobodníků a domkařů.*“⁴⁸

⁴⁵ Velký Týnec [online]. [cit. 2010-11-29]. Dostupné z: <http://zs.velkytynec.cz/historie.htm>.

⁴⁶ Tzv. Novou školu navštěvují žáci druhého stupně.

⁴⁷ Velký Týnec [online]. [cit. 2010-11-29]. Dostupné z: <http://zs.velkytynec.cz/historie.htm>.

⁴⁸ Velký Týnec [online]. [cit. 2010-11-29]. Dostupné z: <http://zs.velkytynec.cz/historie.htm>.

6 Mluva regionu Velký Týnec

Naše obec je význačná také tím, že má svou specifickou mluvu, nazývanou se Čuhácké podřečí a patřící k nářečí hanáckému (více o nářečích v kapitole 9.1). Někteří jazykovědci jej označují jako různorečí „týnecko – nezamyslické“ Sám název zní poněkud zvláště, ale bohužel se nám nepodařilo zjistit, proč se tato mluva nenazývá Čuhácké nářečí, nýbrž podřečí. Čuhácké podřečí dnes patří sice k nejmenším, ale zato k nejvýraznějším nářečím na Moravě. V této době se můžeme s tímto podřečím setkat už jen velmi zřídka, jen v několika vesnicích na Prostějovsku, např. Držovice, Vrahovice, Hrubčice, Václavovice a Čelčice nebo na Olomoucku, např. Hostkovice, Čechovice, Velký Týnec, Grygov, Kožušany, Tážaly, Blatec, Charváty, Drahlov a Čertoryje. K nejvýznamnější „čuhácké dědině“ s hanáckým folklorem patří bezpochyby Velký Týnec.

Podle Františka Bartoše se vyskytují v tomto podřečí některé výrazné hláskové změny:

- v některých slovech se můžeme setkat s krácením samohlásky **á**, např. *sadlo, maslo*,
- ve vybraných slabikách se samohláska **i** mění na **e**, jde o slabiky **li, ři, zi, si, ci, ži, ši, či**, např. *hlena, poleca, křečet', peřena, zema, cebola* aj.,
- změna samohlásky **o** na **u**: *pokuj, ruj, struj, nebuj se, pomuct', rust'* apod. a naopak, kdy **u** se mění v **o**: *bodo, chalopo, v lesu, kolatý, slonečko, odhrnol, potřebou*,
- v určitých případech se vsunuje souhláska **ň** do slabiky, např. *mněch, mněť – nemní za zly, smněje se, smněť, po tmně*,
- v infinitivu se souhláska **t** vyslovuje měkce: *nyst', bit', sedět', chodit', volat', kopovat'*,
- souhláska **t** se mění v **k** ve slovech *kloct', klostý, klačet'*.

7 Tradice a zvyky v naší obci

7.1 Filipojakubská noc a pálení čarodějnic

Pálení čarodějnic je lidový zvyk, který se dodržuje dodnes. Odehrává se při filipojakubské noci z 30. dubna na 1. květen. Tato noc patřivala k nocím, ve kterých mají zlé síly větší moc než kdy jindy. Tuto oblíbenou noc nazýváme odjakživa „Noc čarodějnic“. Toto pojmenování vzniklo z pověry, ve které se traduje, že v tuto noc poletuje v povětří spousta čarodějnic, které se slétají na tzv. sabat. Čarodějnice se natřely před sabatem kouzelnými mastmi, aby mohly létat na košťatech. Tato košťata byla vyrobena z jasanového dřeva, vrbových a březových proutků.

Při reji čarodějnic se zvolila královna sabatu a ta potom vládla hostině a tanci, nazýváno též „čarodějnické kolo“, které se tančilo pozpátku. Při tomto rituálu nesměl chybět samozřejmě kotel plný žab a hadů a nádoba s jedy. Čarodějnice se zde měnily ve vlky, psy nebo jiná zvířata. Také si povídaly o tom, jak se jim podařilo potrápiti lidi po dobu, co se neviděly.

Tato noc bývá spojena s mnohými dávnými čarovnými ceremoniemi. Od dávných dob se v tento den pálily na kopcích ohně na ochranu před čarodějnicemi. Pálení čarodějnic se tak dochovalo dodnes. Mladíci zapalují v tento den košťata a vyhazují je do výšky, aby viděli, jak čarodějnice létají v povětří na košťatech, a také proto, aby je srazili k zemi.

Aby se lidé mohli před čarodějnicemi chránit, museli mít u sebe květ z kapradí, svěcenou křídu, hostii a další křesťanské předměty, které je měly chránit před zlem. Na vsích však bylo také nutné ochránit i úrodu a dobytek. Kdyby lidé neměli v tuto noc v chlévě zelené větévky a hnojiště či chlév nebyl dokola obsypán pískem, čarodějnice by je učarovaly a tím by bylo způsobeno poškození dobytka i úrody.

7.2 Stavění Máje

Tato tradice je u nás (a nejenom u nás) ve vsi velmi oblíbená. Správné datum, kdy se staví májka, je 6 – 7 týdnů od Velikonočního pondělí. V každé obci se staví májka vždy 30. dubna a stojí na vesnici celý měsíc. 31. května, popřípadě v jeho blízkém víkendu, se koná slavnost, kdy se májka kácí. Kácení máje bývá většinou spojeno s večerní zábavou a tancovačkou.

7.2.1 Význam stavění májky

Odedávna vítali lidé jaro jako symbol zdraví, rozpuku, síly a lásky. Lidé považují toto období za nejkrásnější období v roce. Příroda se probouzí ze zimního spánku. Mladí hoši pokukovali po krásných děvčatech, aby si našli svou životní družku, chtěli s ní zplodit děti a zachovat tak rod. Chlapci, kteří již svou družku měli, ji tím přinesli důkaz své lásky a věrnosti. Každý z nich se chtěl vytáhnout, proto v blízkosti, kde jejich vyvolená bydlela, vztyčili májku.

Principem této tradice je uhlídat májku před mladými chlapci z okolních vesnic. Ti se totiž snaží májku porazit nebo alespoň odříznout vrcholovou část a odnést si ji do své vesnice. Odnesená nebo poražená májka se považuje pro tuto vesnici za velkou ostudu.

7.3 Masopust

Tento zvyk bývá na Hané nazýván také ostatky, v některých místech i fašank. Masopustem začíná období čtyřiceti dní předvelikonočního půstu. Datum nemůžeme přesně určit, protože Velikonoce se slaví každý rok v jinou dobu. Období masopustního veselí končí den před Popeleční středou. Od tohoto dne začíná přísný velikonoční půst bez masa. Masopust se slaví většinou v únoru, někdy i v březnu.

Typickým znakem této tradice je karneval, zábavy a plesy v maskách. „*Svým rozpustilým veselím a jadrnou zábavou v zimním pracovně méně vytiženém období byl přípravou na delší čas střídme a vážné předvelikonoční etapy.*“⁴⁹

7.3.1 Původ masopustu

Masopust se slavil již ve středověku. Ve městech i na venkově se pořádaly průvody, taneční zábavy, bály a plesy. Původ masopustu můžeme najít v karnevalech s maskami v Benátkách nebo Riu de Janeiru. Dříve jsme mohli slýchat o tzv. „tučném čtvrtku,“ který předcházel masopustním zábavám. Na venkově se tehdy pořádaly zabíjačky a hodování, protože se říkávalo, že se na tučný čtvrtek musí hojně jíst a pít, aby zůstal každý člověk celý rok při síle.

Hlavní zábavy se konaly v neděli a měly různou podobu, podle místních zvyklostí, např. tancovačky jen pro muže, zábavy jen pro ženy nebo také bály pro svobodné. V některých

⁴⁹ BARABÁŠOVÁ, J. a kol. *Razem – spolu*. Občané pro rozvoj venkova, občanské sdružení, 2009, s. 68.

místech začínaly zábavy již už v sobotu a někdy také končily až v pondělí v noci. Zakončení masopustu se stanovilo na úterý před Popeleční středou, kdy vesnicí procházely masopustní průvody a konaly se občůzky, které byly završené taneční zábavou, která končila o půlnoci. Druhý den už byl dnem půstu.

7.3.2 Masopust v dnešní době

Masopustní průvody a zábavy se na Hané dodržují ještě dnes. Za největší slavnost se považuje občůzka masek vesnicí. Průvod masek chodí již od rána od domu k domu, doprovází je hudba (většinou dechovka). Masky si zatančí s hospodyní a dostávají za to masopustní pohoštění, např. kořalku, klobásy, a také se vybírají různé potraviny nebo peníze na večerní veselici.

Při masopustu se můžeme setkat s různými typy masek. Za nejoblíbenější se považuje maska medvěda, dále pak kobyla, kozel, Žid, bába s nůsí, policista a spousta dalších.

Vyvrcholením masopustního veselí bývá taneční zábava nebo ples, při kterých se koná půlnoční pochovávání basy.

8 Národopisný soubor Týnečáci

Dalším folklorním prvkem v naší vesnici je hanácký soubor Týnečáci. Soubor se zaměřuje na hanácko – čuhácký region. Ve svém programu nám ukazuje, jak žil náš lid v minulosti, dále nám představuje hanácké kroje, písně, tance, zvyky a zvláštnosti čuháčtiny. Týnečáci jsou jediným souborem, v jehož programu zní čuháčtina v mluveném slovu i v písních.

8.1 Vznik a počátky souboru

Hanácko – čuhácký národopisný soubor Týnečáci má své počátky v roce 1986. Soubor vznikl na popud Ing. Žmolila z Týnce nad Labem, který přišel s nápadem, aby se zavedla tradice, při které se budou setkávat všechny obce a města z celé republiky, nesoucí ve svém názvu Týnec. První setkání se konalo v Týnci nad Labem 6. – 7. září 1986. Během prázdnin tohoto roku byla vytvořena dvacetičlenná skupina, která nacvičila program sestavený z hanáckých písní a čuháckého vyprávění. Poté si skupina musela vypůjčit hanácké kroje a mohla odjíždět. V Týnci nad Labem se Týnečáci seznámili s ostatními soubory, např. se souborem z Týnce u Břeclavi. Společně se domluvili na další akci a měli před sebou velký úkol: rozšířit soubor o další členy, sehnat si vlastní kroje a zajistit bohatší program. Zřizovatelem souboru byl v té době Kulturní a společenský klub ve Velkém Týnci, který byl ale v roce 1990 zrušen a dále nenahrazen. Proto musel soubor začít pracovat a hospodařit samostatně. V této době se počet členů zvýšil až na devadesát a fungovaly již všechny složky souboru: taneční, pěvecká a vypravěčská. Neodmyslitelnou součástí souboru byla také část dětská s názvem Sedmikrásky.

8.2 Hanácký kroj

Hanácký kroj je jedním z nejvýznamnějších dokladů lidové kultury českého národa pro svůj etnografický a kulturně – historický význam. Z pohledu estetického je to jeden z nejkrásnějších našich krojů. *„Každý lidový kroj je závislý materiálem, ale i tvarem na podnebí a přírodních podmínkách. Hanácký kroj nese proto všechny znaky kroje rovinného. Vliv městské módy, či lépe řečeno celých uměleckých údobí, je zde uplatněn vedle převládajících hlavních složek a rysů tohoto požehnaného kraje, a ty byly kroji vtisknuty. Je v něm bohatství s konservativní tradičností, v ladné barvitosti veselí, okázalost, ba někdy i furiantství, a tělesná kmenová zdatnost jen zesiluje jeho působivou a podmanivou krásu. Je tedy svědectvím o*

kulturním vývoji a o tvůrčí činnosti našeho lidu a ukazuje nadání a smysl lidu pro tvary, barvitost a ladný dojem celku. ⁵⁰

Hanácký kroj je výtvozem lidu: pěstuje v sobě hodnoty estetické i etické. Krojem se zdůrazňují rodinné události, jako např. křtiny, svatba či úmrtí a vyjadřuje výraz úcty k člověku, a také výraz úcty k jeho předkům i minulosti. Kroj má také funkci náboženskou, společenskou a mravní.

Existuje lidový kroj dvojího druhu: kroj každodenní (všední) a kroj sváteční. *„Vznikl-li první z praktické potřeby zemědělského zaměstnání a dochovával-li se dlouho v svých pratvarech, pak je kroj sváteční zrcadlem přírodního prostředí a sociálních poměrů, zejména podléhá vyšším kulturním proudům a je obrazem kmenových estetických (krasocitných) dispozic lidové tvořivé síly a nadání.* ⁵¹ Kroj každodenní je vyroben z materiálu domácího, kroj sváteční pak hlavně z materiálu městského. Rozlišujeme kroj ženský, mužský a dětský.

Ne všechny oblasti Hané mají kroj stejný. Kroje se mohou lišit např. barvou jednotlivých částí, tvarem nebo zdobením. V naší práci se pochopitelně nemůžeme zabývat každým krojem zvlášť, proto jsme se snažili vystihnout důležité znaky, které jsou společné pro všechny kroje.

8.2.1 Ženský kroj

Ženský kroj představuje několik částí: čepec, košile, sukňe, fěrtůšek, pantla, kordulka, kabátek, kožíšek, boty a punčochy.

Košile patří k nejstarší části ženského kroje. Byla vyvinuta ze starého tvaru rubáče, který vlastně představuje jednoduchou suknicí, která je našitá na širokém pruhu obepínající horní část těla. Košile se skládá ze tří částí: nejspodnější část, sahající až do půli lýtek, tvoří tzv. trhačena ⁵², na niž se oblékají rukávce, které zakrývají paže a ňadra. Další část košile se nazývá oplečí, které je obtočeno kolem těla. Jelikož není sešito, musí se vpředu šněrovat.

⁵⁰ BEČÁK, J. R. *Lidové umění na Hané*. Velký Týnec u Olomouce: Jan Rudolf Bečák, 1941, s. 73.

⁵¹ BEČÁK, J. R. *Lidové umění na Hané*. Velký Týnec u Olomouce: Jan Rudolf Bečák, 1941, s. 74.

⁵² V nejsevernější části Hané je trhačena označována jako rubanda nebo randa, v Hulíně je to spodnice, v Němčicích podolek, na Litovelsku a Plumlovsku opasek a na Holešovsku rubáč.

Spodní **sukně** je oproti svrchní sukni vyrobena z hrubšího materiálu. Spodní sukně je méně našasená a kratší než sukně svrchní. Vrchní sukně se nazývá též fěrtoch. Horní okraj fěrtochu je všit do pásku. Sukně je u pásku našasená, takže se rozšiřuje a vypadá jako zvon. Vpředu je fěrtoch méně našasený. V těchto místech je našita kapsa a upevňuje se zde zástěra, neboli fěrtůšek.

Fěrtůšek je lidové označení pro zástěru. Bývá označován také jako kasánka, předníček nebo kasáč. Skládá se ze čtyř dílů. K fěrtůšku patří také límec, který je asi 12 až 16 cm široký. Límec může být buď hladký, nebo posázený drobnými kytičkami. Nejčastější barvou fěrtůšku je bílá a je obvykle vyroben z lněného plátna.

Pantla je hedvábná a květovaná stuha, která bývá zhruba kolem tří metrů dlouhá. Nejdříve pantle sloužila k upevnění zástěry, ale v padesátých letech se stala pouze dekorací svátečního kroje. Barva pantle bývá velice decentní, velmi oblíbená je pantle barvy nebeské modři, dále také červeno – fialová, bílá nebo červená. Barva pantle se vybírá podle barvy zástěry.

Kordulka je jednou z nejcennějších součástí ženského kroje. „*Byla vytvořena hanáckými krejčími a po úvodových chůvkách je jedním z nejkrásnějších a nejdokonalejších projevů lidových tvůrčích schopností v lidovém umění našeho kmene.*“⁵³ Kordulky jsou vyráběny z různého materiálu. Na všední den jsou kordulky zhotoveny z domácího hrubého plátna, v pozdější době bylo plátno kupované. Sváteční kordulky pak byly většinou soukenné a měly rozdílnou barvu⁵⁴ a kvalitu.

Kožíšek představuje jednu z nejstarších částí kroje. V dávných dobách se nosil dlouhý kožich, tzv. župan, po roce 1830 se však staly módními kožíšky krátké, které měly kůži barvy žluté a kraje byly ozdobeny liščí kožešinou. Na Holešovsku se nazývaly liščáky, na Olomoucku přča a na Vyškovsku a Záhoří dubenný. Kožíšky nebyly opatřeny knoflíčky, a proto se překládaly jen předními díly přes sebe. Rukávy kožíšku jsou široké a na ramenou našasené a dole zúžené.

⁵³ BEČÁK, J. R. *Lidové umění na Hané*. Velký Týnec u Olomouce: Jan Rudolf Bečák, 1941, s. 163.

⁵⁴ Na Vyškovsku jsou kordulky žluté, na Holešovsku modré, na Zdounecku černé nebo zelené a na Záhoří tmavě zelené. Také se můžeme setkat s červenou kordulkou.

Boty, jako součást kroje, jsou opět dvojího druhu, a to letní a zimní, a také všední a sváteční. Sváteční a zároveň letní obuvi jsou nízké stěevíce se širokými přezkami. K zimní ženské obuvi patří vysoké boty, vyrobené z kůže nebo manšestru, které byly šněrovací.

8.2.2 Mužský кроj

Mužský кроj se skládá z pokrývky hlavy, košile, pásu, gatí, vilěčky, obuvi, haleny a pláště, korduly a kabátce.

Čepice

„Aksamitky, vydrovky nebo bobrovka jsou vysoké, vpředu s prýmkem nižším (asi 10 cm), vzadu s vyšším (asi 17 cm) z černé nebo hnědé kožešiny. Dýnko bylo z černého, zeleného nebo zeleno – olivového aksamitu – odtud název aksamitka.“⁵⁵

Košile je bohatě zdobená kolem výstřihu, na ramenou a manžetách u rukávů. Pod krkem mají muži uvázanou vazačku ve tvaru mašličky, která je také bohatě vyšívaná.

Pás sloužil původně k praktickému účelu, a to k přidržování koženic. Teprve v pozdější době se stal ozdobou a jeho ozdobný význam zcela převažoval nad významem praktickým. Pásky byly dosti drahé, a proto se nosily jen v neděli a ve svátky. Nárok na něj měl však jen hospodář a jeho synové, a také pacholek, kdežto pohůnek a prostředník na něj právo ještě neměli.

Gatě jsou jednou z nejstarších částí mužského kroje. Na všední den, zvláště na léto sloužily gatě z domácího plátna, které byly ušity na způsob koženic, s límcem plátěným nebo z červené kůže. Do roku 1830 se nosili plátěné gatě krátké, později přišly na řadu plátěné gatě dlouhé, sahající až po kotníky. Sváteční gatě byly vždy kožené a nosili je jak svobodní, tak i ženatí. Těmto gatím se říkávalo koženice nebo také podle jejich barvy červenice nebo žlutice.

Vilěčka je ta část kroje, která se nachází mezi spodním okrajem koženic a horním okrajem bot. Jsou to tedy plátěné punčochy, které pevně obepínají nohu a jsou nahoře i dole připevněny šňůrkami.

⁵⁵ Kosíř [online]. [cit. 2011-6-6]. Dostupné z: <http://www.kosir.unas.cz/stranka=kroj&podstranka=muzsky&jazyk-cz>.

Nejčastějším druhem **obuvi** byly do poloviny 18. století nízké střevíce s přezkami. Do roku 1850 chodila svobodná mládež po celé léto bosky, pouze v zimě obouvala boty z tvrdé koňské nebo hovězí kůže. Tato obuv byla dosti jednoduše ušitá, nebyla zdobená a sloužila výhradně jen pro práci.

Haleně a pláští předcházely oblek, který se nazýval župica. Byl to sváteční letní oblek z černého sukna. Nosil se jen ve slavnostní dny, např. při svatebním veselí. Na počátku 19. století již župice ustoupily a začaly se nosit haleny. Ty byly ušity z černého a modrého sukna, vpředu byly olemovány červenými šňůrkami. V této době se stal také typickým doplňkem pro hanácký kroj plášť. Dřívější pláště měly podobu dnešního svrchníku. Sahaly až po kotníky a oblékaly se jen při vážném obřadním vystoupení, např. při pohřbu. V opačném případě je muži nosili jen přehozený na ramenou a pod krkem si jej připevnili sponou z různého materiálu.

Kordula (na Olomoucku lajdík, na Holešovsku frydka) je stejně jako u kroje ženského „vrcholem vyšívačského umění hanáckých krejčí.“⁵⁶ Je dlouhá až do pasu, vpředu jsou připevněny falešné knoflíčky. Bývá ušita z černého nebo tmavozeleného sukna.

Kabátec má podobně jako u ženského kroje více místních názvů. Na Prostějovsku a Olomoucku se nazýval flanélka, flanérka nebo flanél, na Holešovsku lajdík, v nejsevernější části Hané to byl špenzr, kamizolka nebo plant, v Chropyni Flanderska, na Vyškovsku špenzr a na Kojetínsku huska. Kabátce byly dosti nákladné části kroje, protože byly bohatě zdobený.

8.2.3 Dětský kroj

Dětský kroj je dvojího druhu. Novorozeňata jsou oblečena do dlouhé plátěné košile, sahající až po kotníky. V zimě mají na košili navlečené dlouhé kabátky modré nebo zelené barvy. Tento kroj byl stejný pro děvčata i pro chlapce, jediný rozdíl byl v tom, že děvčata měla kolem krku ještě prostý obojek. Na hlavě nosily děti čepičky. Takto chodily děti oblékané zhruba do svých pěti let. Poté již děvčata nosila krátké fěrtošky z bílého plátna, na hlavě již neměly čepičky, ale šátky. Chlapci nosili kalhoty z domácího plátna, v neděli a o svátcích potom kalhoty z barevné pruhované látky. Toto oblečení se dalo považovat za zmenšenou kopii dospělého kroje, nebylo však tolik zdobené vyšíváním, jako kroj dospělých.

⁵⁶ BEČÁK, J. R. *Lidové umění na Hané*. Velký Týnec u Olomouce: Jan Rudolf Bečák, 1941, s. 250.

9 Realizace jednotlivých vyučovacích hodin českého jazyka

9.1 Hodina mluvnice

Cílem hodin mluvnice je seznámit žáky s útvary národního jazyka. Žáci se naučí odlišit spisovnou češtinu od nespisovné, budou umět vyjmenovat všechny nářeční skupiny. Poté se důkladně seznámí s nářečím, kterým se mluví v našem okolí a budou ovládat převádění nářečních textů do spisovné češtiny.

9.1.1 Teoretická část hodiny

Téma: Útvary národního jazyka

Národní jazyk v sobě zahrnuje všechny formy češtiny, kterými se píše a mluví. Rozlišují se dvě velké části, jazyk spisovný a jazyk nespisovný.

Spisovná čeština je útvar národního jazyka, který je sjednocený na celém území. Je to řeč, kterou se mluví v médiích, ve škole, je to jazyk státních a úředních dokumentů. Spisovný jazyk se „pokládá za reprezentanta a za symbol národní jednoty.“⁵⁷ V rámci spisovné češtiny se rozlišuje také **hovorová čeština**. Je to mluvená forma spisovné češtiny, která se užívá při běžném komunikačním styku, např. v rodinném, přátelském nebo pracovním.

K nespisovným útvarům jazyka patří nářečí, nadnářečí a sociální odlišení češtiny.

a) **Nářečí** nebo též dialekt je jazyk, který se od ostatních odlišuje hláskoslovím, tvaroslovím a slovní zásobou. Nejčastěji se s nářečím setkáváme na vesnicích, kde jimi mluví už jen někteří lidé starší generace. V České republice se můžeme setkat se čtyřmi základními nářečními skupinami, resp. s pěti skupinami, „z nichž v každé jsou seskupena nářečí vyznačující se vedle znaků společných s ostatními nářečímí českého jazyka nebo aspoň s některými z nich různými znaky příznačnými jen pro danou skupinu.“⁵⁸

Západní část zaujímá **nářečí české** (na území Čech a v okrajových jihozápadních úsecích Moravy), které je nejrozšířenější. Společným znakem českého nářečí, který je nejvíce výrazný, je dvojhláska *ej*, místo spisovného *y* nebo také *í*, např. *starej*, *bejk*, *sejtko*.

⁵⁷ ŠMILAUER, V. *Nauka o českém jazyku*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 21.

⁵⁸ BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 11.

Střední část Moravy tvoří **nářeční skupina středomoravská** nebo též **nářečí hanácké**. Typické pro hanácké nářečí je vyslovování hlásek *é, ó*, namísto spisovného *y, í*, např. staré, bék, sétko, nesó apod.

Východní hranici České republiky představuje **nářeční skupina východomoravská**, neboli **moravskoslovenská**, „jejíž nářečí mimo některé drobné úseky proti uvedeným spisovným hláskám mají *í* (na značné části území žije ve výslovnosti též *y*) a *ú*“⁵⁹ (starí, bík, sítko/ starý, býk, sýtko, húser, nesú).

Severovýchodní část Moravy a sousední části bývalého Slezska zahrnuje **nářečí slezské** (popř. **lašské**). Zvláštním znakem tohoto nářečí je vyslovování krátkých samohlásek, jako např. stary, byk, huser. Přízvuk v několika slabičných přízvukových jednotkách je v tomto nářečí většinou na předposlední slabice, což je odlišné od ostatních nářečních skupin, kde je přízvuk pravidelně na první slabice.

Nářeční skupina středomoravská

Tato nářeční skupina, též označovaná jako hanácké nářečí, je rozdělena do několika podskupin – jižní středomoravská podskupina, centrální (severní) středomoravská podskupina, západní okrajové úseky středomoravských nářečí a východní středomoravská nářečí.

Jižní středomoravské nářečí zahrnuje velkou část jihozápadní a jižní Moravy v prostoru východně od Moravských Budějovic, Třebíče, Velkého Meziříčí a Kunštátu až po Boskovice, Vyškov a Slavkov u Brna. **Severní středomoravské nářečí** hraničí od severovýchodu s jižní podskupinou a zasahuje na sever po Zábřeh a Šumperk, na východ za Olomouc a Prostějov, ale mimo tyto města a jejich východní sousedství. **Západní středomoravské nářečí** se skládá ze dvou úseků, které jsou od sebe oddělené. První se nachází v severozápadní části zábřežského výběžku a druhý v nesouvislém pruhu od Letovic a Kunštátu podél Velkého Meziříčí a Třebíče až k Moravským Budějovicím. K **východnímu středomoravskému nářečí** můžeme zařadit též čuhácké podřečí.

b) **Nadnářečí** – nejdůležitější z těchto nadnářeční je **obecná čeština**. Vznikla na základě nářečí středočeského, ale časem ovládla i ostatní Čechy. Dnes se s ní můžeme setkat také na Moravě.

⁵⁹ BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1972, s. 11.

Vybrané příklady z toho nadnářečí: s lidma (místo s lidmi), mladej kluk (namísto mladý kluk), nýst, bejt, kupujou, mlíko, voběd, dycky a mnoho dalších.

c) **Sociální odlišení češtiny** tvoří profesní mluva, slang a argot.

Profesní mluva je řeč, která se vyskytuje v různých povoláních, např. *trafo* (transformátor), *nádraží* (železničář), *kožář* (kožní lékař) apod.

Slang je nespisovný útvar jazyka, kterým hovoří členové zájmových skupin. Rozlišujeme např. slang studentský (*vízo, matika, sardel, úča*), slang sportovní (*plichta, velké vápno, blafák*) nebo slang lékařský (*jipka, chorobák*).

Argot je mluva, kterou užívá společenská spodina, jako např. zloději nebo překupníci. Cílem této řeči je utajit obsah sdělení.

Př. *Káča* (kasa), *vybílit* (vykrást), *prachy* (peníze), *chlupatej* (policista) apod.

9.1.2 Praktická část hodiny

Téma: Útvary národního jazyka

Žáci budou v této hodině pracovat s texty, které jsou napsány v čuháckém podřečí, o kterém se více dozvěděli již v minulé hodině.

Nejprve si společně přečteme text s názvem O kohútovi (viz příloha 1). Žáci mají za úkol text přepsat do spisovné češtiny. Je možno, že každý žák bude pracovat samostatně, ale my jsme si třídu rozdělili do čtyř skupin a každá skupina bude vypracovávat jen několik řádků tohoto textu. Ještě než začnou žáci ve skupinách pracovat, projdou si v rychlosti ještě jednou svoji část textu a podtrhnou slova, kterým nerozumí. Společně se pokusíme najít k těmto slovům spisovné ekvivalenty. Poté mohou žáci začít pracovat. Na vypracování mají žáci zhruba deset minut, abychom stihli text společně zkontrolovat a mohli pracovat s dalšími.

Jako organizační formu výuky jsme zvolili práci ve skupinách. Kdyby žáci pracovali samostatně, nestihli bychom další naplánované úkoly. Trvalo by podstatně déle, než by každý

žák vypracoval celý text sám. Výhodou práce ve skupinách je vzájemná spolupráce žáků, žáci si mohou ve skupině radit a komunikovat mezi sebou.

Text by vypadal ve spisovné češtině takto:

O kohoutovi

Jednou – to jsem měl asi čtyři roky – mně maminka namazala chléb s máslem a vypravila mě na dvůr. Já hned do zahrady a tam jsem se pustil do jídla. V tom na mě přišla těžkost. Položil jsem chléb a odešel o kousek dál. Tam jsem sundal kalhoty a...

Než jsem byl hotový, vidím, jak kohout se slepicemi se pustili do mého chleba s máslem. Křičím, „kšá,“ plaším je – nic platné. Ale povídám si, počkej, to se ti nevyplatí“ Jak jsem byl hotový, vzal jsem si z otýpky kolík a za kohoutem. Tak jsem ho honil, až se dostal za otýpku ke zdi a dál nemohl. Tam jsem ho ve spravedlivém hněvu dvakrát bouchl po hlavě, až měl dost.

V tom jsem si uvědomil rozsah svého činu a hned mě napadlo, že to bude na mě. Tak jsem vzal kohouta a položil ho vedle stohu otýpek a běžím domů s křikem: „Maminko, pojd' se podívat, kohout spadl z otýpek a zabil se!“

Maminka vyjde, podívá se a ptá se přísným podezřívavým tónem: „A od čeho má tu hlavu krvavou?“ Já na to pohotově: „Trhal se se slepicemi!“

V tom celou věc prohlídla, vzala kolík a ---!“ Já ti natrhám!“ Tak bez dlouhého usuzování mě zbila a chudák si před tím vzdychla: „Já nevím, ty darebo, co z tebe bude...!“

Po společné kontrole může následovat krátká diskuze na základě přečteného.

Např.

Jak byste se zachovali vy, kdybyste byli v situaci chlapce?

Myslíte si, že si kohout opravdu zasloužil takové zacházení?

Zkuste se zamyslet nad tím, jak by mohla jinak jednat chlapcova maminka.

Jak by si v této situaci počínali vaši rodiče?

Dále dostanou žáci text, který nese název Hra na husle (viz příloha 2). Tento text je poněkud delší než text předchozí, a proto jej budeme zpracovávat společně a jen ústně. Nejprve si text přečteme a poté ho opět převedeme do spisovné češtiny.

Hra na housle

Za nějaký čas povídá pan učitel: „Chlapci, kdo se chcete učít hrát na housle? Zeptejte se svých rodičů a zítra mi řeknete!“

Já jsem si pomyslel: „Když se mi ty první nepodařily, tyto se mi jistě podaří.“ Když jsem přišel domů, povídám: „Tatínku, prosím tě, mohu se učít hrát na housle u pana učitele?“ On na to: „Tak dlouho se budeš učít hrát na housle, jak dlouho jsi byl ministrantem.“ Sliboval jsem, že budu hodný a pilný, tak dovolili.

To stojí přece za to, kdybych byl jednou takovým světovým muzikantem! Viděl bych celý svět, peněz dost a všeho dobrého – to by bylo krásné živobytí. A tak jsem se chopil houslí tělem i duší. Ale smůla, když se jednou chytne člověka, táhne se za ním.

Učili jsme se týden hrát a já jsem zahrál už půl stupnice jako bič. V druhém týdnu jsme opakovali: G, A, H, C a pořád G, A, H, C. Najednou na pana učitele přišla nějaká těžkost. Povídá: „Hrajte to pořád, já se vrátím za chvíli.“ A odešel. Druzí hráli, já jsem si vypůjčil jeho housle a zkoušel, jak to na nich jde. Šlo to dobře. A nevím, co mě to napadlo, najednou jsem vytáhl nůž a strunu „A“ a „D“ jsem trochu nařízl. Pak jsem housle honem položil. V tom se vrátil pan učitel, vzal housle, ale sotva přitlačil na strunu „A“, ta praskla. Vrzne na strunu „D“ – praskla. Už je to tady. Pan učitel: „Kdo měl ty housle?“ Jan Poledna povídá: „František Kubíček.“ Pan učitel vzal do ruky rákosku a zavelel: „Zbijte ho!“ a vzal mi mezi kolena hlavu. Jan s Frolinem Doubravským mně z obou stran natahovali kalhoty.

Pan učitel začal tlouct a při tom si ulevoval: „Inu, ty lumpe, ty, ty holomku, ale nedokončil. Mně se toho totiž zdálo už trochu moc, tak jsem hlavu otočil a chytl ho zuby za lýtko. Hned přestal bít. A já jsem na další nečekal.

Na druhý den mi tatínek povídá: „No, Františku, dnes nehrajete?“ „Hrají, tatínku, ale mně pan učitel povídal, že mám špatný sluch, ať toho nechám.“

Takový konec měla moje druhá kariéra.

Shrnutí: Žáci poznali útvary národního jazyka. Zaměřili jsme se na konkrétní nářečí, a to na čuhácké podřečí, kterým se mluví ve Velkém Týnci. Žáci pracovali s texty, které byly napsány tímto nářečím, a měli za úkol je převádět do spisovné češtiny. Hodina byla zakončena diskusí nad tématy, které se vyskytovaly v textech.

9.2 Hodina literatury

Cílem literárních hodin je seznámit žáky s literárním útvarem, jímž je pohádka. Žáci se naučí rozpoznat některé druhy pohádek, budou schopni vyjmenovat nejznámější autory a sběratele pohádek.

9.2.1 Teoretická část hodiny

Téma: Pohádka

Pohádka je krátký epický útvar lidové slovesnosti, který bývá označován též jako báchorka. Vznikal ústním předáváním z generace na generaci a poté některými sběrateli v určité podobě zaznamenan. Pohádka bývá nejčastěji psána prózou, někdy se ale můžeme setkat s pohádkami napsanými ve verších, anebo se střídáním prózy a verše.

V pohádkách se objevují nadpřirozené bytosti, jako např. víly, skřítkci nebo draci. Většina lidí považuje pohádky za útvar, který je určený jen pro děti. Každý má představu o tom, že pohádky musí vždy končit šťastně. Není tomu ale tak, neboť existuje celá řada pohádek, které nekončily dobře a vůbec nebyly určeny dětem.

Existuje několik druhů pohádek, např. pohádka kouzelná, čarodějná, zvířecí, legendární, démonická, anekdotická, anebo také pohádka lhářská.

U nás jsou nejznámější pohádky světových autorů, a to Pohádky bratří Grimmů (Popelka, Sněhurka, Jeníček a Mařenka, Šípková Růženka apod.) nebo Pohádky Hanse Christiana Andersena (Císařovy nové šaty, Princezna na hrášku, Ošklivé káčátko, Statečný cínový voják aj.).

K našim nejvýznamnějším sběratelům pohádek patřili např. Karel Jaromír Erben (České pohádky), Jan Drda (České pohádky), Miloš Macourek (Mach a Šebestová), Jan Karafiát (Broučci), Ondřej Sekora (Ferda Mravenec) a spousta dalších.

Základním tématem pohádek bývá boj dobra a zla. Pohádky, které jsou určeny pro děti, končí v mnoha případech vítězstvím dobra. Pro dospělé jsou určeny některé pohádky, např. arabské pohádky Tisíc a jedna noc (u nás jsou překládány jako Pohádky tisíce a jedné noci).

9.2.2 Praktická část hodiny

Téma: Pohádka

V hodině literatury můžeme využít různých prvků, které se vztahují k naší obci a k regionu. Zaměříme se na zpracování známé pohádky Zlatovláska, která je napsána v čuháckém podřečí, a také se žáci seznámí s písničkami od známých interpretů.

Nejprve rozdáme žákům text pohádky Zlatovláska (viz příloha 3). Text bude bez nadpisu. Žáci mají za úkol jej přečíst a poznat, o jakou pohádku jde. Nemělo by jim to činit větší potíže, neboť jde o známou pohádku Zlatovláska, kterou jistě žáci buď četli, nebo ji viděli v televizi. Jazyk, ve kterém je pohádka napsaná, je již žákům známý z předchozích hodin mluvnice.

Dále se zaměříme na autora pohádky. Žáci by měli již z dřívějších ročníků vědět, že jde o pohádku známého spisovatele Karla Jaromíra Erbena. V krátkosti si můžeme připomenout některé důležité informace o K. J. Erbenovi.

- Karel Jaromír Erben byl sběratel lidové slovesnosti,
- byl autorem známých pohádek, jako např. Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Zlatovláska, Tři zlaté vlasy děda Vševěda, Sněhurka, O třech přadlenách, Živá voda, Slepíčka a kohoutek apod.,
- k jeho nejznámějšímu dílu patří sbírka Kytice, která obsahuje např. básně Vodník, Zlatý kolovrat, Holoubek, Věštkyň, Záhořovo lože a jiné.

Tyto základní informace by měly být pro žáky známé a měli by je ovládat.

Žáci mají za úkol dovyprávět pohádku do konce. Zde si ověříme, do jaké míry pohádku znají.

Pohádka končí asi takto:

S pomocí mouchy najde Jiřík tu správnou Zlatovlásku a odvede ji ke svému králi. Na cestě je Jiřík velmi smutný, protože ví, že se bude muset se Zlatovláskou rozloučit. Králi se Zlatovláška velice líbí a všude se chlubí, jak krásnou nevěstu bude mít. Jiřík si však život bez Zlatovlásky nedovede představit, a proto si nechá dobrovolně useknout hlavu. Zlatovláška požádá krále o zvláštní věc, chce, aby jí daroval Jiříkovo mrtvé tělo. Král souhlasí a Zlatovláška navštíví jeho tělo v kapli. Tam vzkřísí Jiříka pomocí živé a mrtvé vody. Král to tajně pozoruje a vidí, že je Jiřík po probuzení mladší a hezčí. Král by chtěl také tak vypadat, proto se poleje těmito kouzelnými lahvičkami. Účinek je však opačný. Král zemře. Jako většina pohádek má i tato šťastný konec. Jiřík se stane králem a vezme si Zlatovlásku za ženu.

Další možností, jak žáky seznámit s mluvou našeho regionu, je zpracování písní. Žáci dostanou text písničky s názvem *Mám jedno roko dlóhó*. Píseň je napsaná hanáčtinou, která je velmi blízká čuháčtině (čuháčtina patří k nářečí hanáckému).

Mám jedno roko dlóhó

Na na na na

Nandem si místo, kde se dobře kóři,
kde horky slonko do piti nepichá,
kde vitr snáši žmolke ptačích hovinek
okolo nás a říká.

Mužem zkóšet, co nám nélip zachotná
a klidně se divat, ešle někdo nende,
někdo, kdo vi, že ož toť sedime
a řekne Zdar kloci.

Mám jedno roko dlóhó.

Mám jedno roko dlóhó.

Sedni si k nám, necháme tě vekecat
a vzpomenót na te naše ukole,
to roko nám dé a odpočivé v pokojo,
tam na tom místě, kde se dobře neji.

Na na na na na na na.

Mám jedno roko dlóhó.⁶⁰

Společně si píseň přečteme. Bude nás zajímat, zda žáci tuto píseň znají. Měli by ji znát pod názvem *Mám jednu ruku dlouhou* od skupiny Buty. Poté budou mít k dispozici tu samou píseň v originále (právě od skupiny Buty), aby mohli obě písně porovnat.

Mám jednu ruku dlouhou

Najdem si místo, kde se dobře kouří,
kde horké slunce do nápojů nepíchá,
kde vítr snáší žmolky ptačích hovínek
okolo nás a říká.

Můžeme zkusit, co nám nejvíc zachutná
a klidně se dívat, jestli někdo nejde,
někdo, kdo ví, že už tady sedíme
a řekne nazdar kluci.

Mám jednu ruku dlouhou.

Mám jednu ruku dlouhou.

Posad' se k nám, necháme tě vymluvit
a vzpomenout si na ty naše úkoly,
tu ruku nám dej a odpočívej v pokoji,
tam na tom místě, kde se dobře není

na na na na na ná ná.

Mám jednu ruku dlouhou.

Mám jednu ruku dlouhou.⁶¹

⁶⁰ Hanáčtina [online]. [cit. 2011-6-6]. Dostupný z:
http://www.olomouc.com/hanactina/mam_jedno_roko_dloho.html.

Na konci hodiny můžeme žákům pustit písničku na CD přehrávači, aby se uvolnili.

Shrnutí: Žáci se seznámili s nejvýznamnějšími sběrateli pohádek a jejich díly a naučili se definovat pohádku jako základní literární útvar. Zaměřili jsme se konkrétně na pohádku Karla Jaromíra Erbena Zlatovláska, která je všem velmi dobře známá. Opět jsme si zopakovali čuhácké podřečí, jehož základy si žáci osvojili v minulých hodinách. Dále jsme se orientovali na poslech známé písně, avšak v jiném útvaru jazyka, než v jakém ji žáci znají.

9.3 Hodina slohu

Cílem hodin slohu je obeznámit žáky se slohovými postupy a slohovými útvary. Budou umět na základě ukázky textu rozpoznat, o jaký slohový útvar jde a budou umět definovat jeho základní znaky.

9.3.1 Teoretická část hodiny

Téma: Slohové postupy, slohové útvary

V rámci slohového učiva můžeme rozlišit pět základních slohových postupů: informační, vyprávěcí, popisný, výkladový a úvahový. Někdy se také můžeme setkat s tím, že výkladový a úvahový postup je spojený do jednoho společného, který nese název výkladově – úvahový postup.

a) Informační slohový postup přináší fakta, tzn. co se stalo, kde se to stalo, kdy se to stalo apod. Slohové útvary tohoto postupu jsou: oznámení, zpráva, dopis, inzerát, reklama aj.

b) Vyprávěcí postup podává příběhy, děje nebo události. Tento postup usiluje o to, aby sdělení bylo zajímavé, poutavé, napínavé, barvité a názorné. K nejčastějšímu slohovému útvaru vyprávěcího postupu patří vypravování.

- **Vypravování** – podstatou je děj, který je podán tak, aby ho čtenář dovedl pochopit a dokázal si ho představit. Při vypravování musí být dodržena časová posloupnost, tzn.

⁶¹ Karaoketexty [online]. [cit. 2011-6-6]. Dostupný z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/buty/mam-jednu-ruku-dlouhou-15862>.

jak jdou události za sebou. Může to být událost skutečná nebo také vymyšlená (fantastický příběh). Každé vypravování musí obsahovat zápletku.

c) Popisný postup vystihuje typické, příznačné rysy a znaky předmětů nebo dějů. Na základě toho rozlišujeme různé druhy popisů:

- **Popis statický** (popis předmětu) – předměty se musí popisovat na základě ustáleného pořadí. Nejdříve se popisují rysy nejdůležitější a nejnápadnější, poté se přistoupí ke znakům méně nápadným.
- **Popis osoby (charakteristika)** – osobu můžeme popisovat buď přímo, nebo nepřímo. V charakteristice přímé popisujeme vlastnosti osoby pomocí rozlišujících a hodnotících přídavných nebo podstatných jmen. Při charakteristice nepřímé se uplatňuje také slohový postup vyprávěcí, např. vypravujeme nějakou událost, při které se projevil určitý příznačný rys osoby.
- **Popis dynamický** (popis pracovního postupu) – jednotlivé činnosti se musí popisovat tak, jak jdou za sebou. Nesmí se vynechat žádný z kroků, protože cílem je popsat všechny fáze jasně a přehledně.
- **Popis umělecký** (líčení) – je to subjektivně zabarvený popis, který je založen na vlastních pocitech autora. Líčení se objevuje nejčastěji v uměleckých textech.

d) Výkladový postup vysvětluje podstatu jevu. Nepopisuje jen jeho vnější znaky, ale zaměřuje se také na vnitřní vztahy a souvislosti. K výkladovému postupu řadíme tyto slohové útvary: výklad, referát, přednáška, proslov, projev apod.

e) Úvahový postup vystihuje názory autora, vyjadřuje postoje nebo pocity. Patří sem úvaha, diskuse, recenze, komentář, rozhlasová a televizní beseda atd.

- **Úvaha** – je to slohový útvar, prostřednictvím kterého se autor zamýšlí nad nějakým problémem, aby přišel k všeobecnému závěru.

9.3.2 Praktická část hodiny

Téma: Slohové postupy, slohové útvary

V minulé hodině slohu se žáci seznámili se slohovými postupy a slohovými útvary. V této hodině si žáci vyzkouší některé slohové útvary také sami napsat.

Nejprve rozdáme žákům některé ukázky slohových útvarů. Žáci si je přečtou a mají za úkol poznat, o jaké útvary jde.

Ukázka 1

Dlouho jsme se s Janou připravovaly na sobotní výlet. Ale té práce s rodiči! Toho přemlouvání! Že už nejsme malé, že se neztratíme, že se nedáme sežrat od žádného medvěda, že nás zkrátka mohou bez obav pustit – samotné! – do té posázavské divočiny. Vyslechly jsme víc kázání než v kostele, ale povedlo se! Dostaly jsme milostivé svolení. Pod podmínkou, že si s sebou přibalím tátův mobil. Pro jistotu.

Týden jsme pečlivě plánovaly trasu. Vyznačily jsme ji na turistické mapě a snad stokrát jsme ji prošly očima. Strašně jsme se těšily na určitě největší dobrodružství našeho života!

Konečně sobota! S batohy na zádech jsme brzy nechaly město za zády. Stanuly jsme v dosud neznámé zóně. Kudy teď?

Zašátrala jsem v chlebníku. Prohrabala jsem ho až k vepřové konzervě na dně. Pak už mi nezbylo nic jiného, než zoufale vykřiknout:

„Zapomněla jsem doma mapu!“⁶²

Ukázka 2

Jirka je dnes úplně jiný. Má bílou košili, ačkoli jindy chodí v roláku, o kterém si myslím, že už k němu přirostl. I kalhoty má nové: vlněné, kárované – to ještě na sobě neměl. Nohy v pantoflích – to znám. Je nějaká nesvůj, hrabe se ve vlasech, dokonce si okusuje nehty. Pravou rukou pořád vyťukává nějaký rytmus, jako by slyšel hudbu, ale nevypadá tak, spíš, jako by se s někým v duchu hádal. Kaboní čelo, občas stiskne rty. Jirka je často náladový, ale dnes už to

⁶² BIČÍKOVÁ, V. a kol. *Český jazyk. Učebnice pro 9. ročník*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ, 2003. s. 116.

*trvá dlouho, vlastně od rána – a už bude co nevidět poledne. Začínám věřit, že jeho neklid souvisí s tou nezvyklou parádou. Ale proč mi nic neřekl? Proč od rána téměř nemluví?*⁶³

Ukázka 3

Bojím se? Čeho?

Prožívám občas úzkostné stavy? Co je způsobuje? Jsem příliš úzkostlivý, moc si věci zabírám? Nebo mám vážné obavy z budoucnosti? Věřím si? Mám někoho, komu se mohu svěřit?

Zažil jsem už řadu zklamání? Mám pocit, že se mi nic nedaří? Prožíval jsem jako dítě úzkostné stavy? Čeho jsem se nejvíc bál? Čeho se nejvíc bojím dosud? Bojím se lidí? Vlastní bezmocnosti? Bojím se, že mě něco špatného potká?

Je strach přirozený? Co dělám pro to, abych se obav zbavil?

*Hledám pomoc u odborníků, přátel, nebo si dovedu poradit sám?*⁶⁴

Provedeme společnou kontrolu. Žáci měli určit, že v ukázce 1 jde o vypravování, v ukázce 2 o popis (charakteristiku) a v ukázce 3 o úvahu.

Dále si rozdělíme třídu do tří skupin. Každá skupina musí vypracovat zadaný slohový útvar na dané téma. Témata se týkají tradic, které se v naší obci dosud dodržují. Na konci hodiny si všechny práce společně přečteme.

První skupina má za úkol napsat charakteristiku čarodějnice, která je hlavní postavou tradice pálení čarodějnic.

Druhá skupina napíše vypravování na téma Masopust v naší vesnici.

⁶³ FUCIMANOVÁ, M. *Sloh. Učebnice pro 6. – 9. ročník základních škol, příslušné ročníky víceletých gymnázií a pro střední školy*. 3. vyd Praha: Fortuna, 2003. s. 65.

⁶⁴ FUCIMANOVÁ, M. *Sloh. Učebnice pro 6. – 9. ročník základních škol, příslušné ročníky víceletých gymnázií a pro střední školy*. 3. vyd Praha: Fortuna, 2003. s. 137.

Třetí skupina dostane obrázek, na kterém je vyobrazen ženský a mužský kroj a podle obrázku se pokusí napsat popis těchto krojů.

Shrnutí: V hodinách slohu se žáci seznámili se slohovými postupy a slohovými útvary a naučili se je používat v praxi. Znovu se zde osvědčila metoda skupinové práce, protože jsme si stihli procvičit více slohových útvarů a žáci si opět vyzkoušeli vzájemnou spolupráci.

10 Mikroprojekt

Další metodou, pomocí které mohou žáci poznat regionální zvláštnosti obce, je zpracování projektu na zadané téma. Tento projekt si klade za cíl, aby žáci poznali památky Velkého Týnce, a aby si také uvědomili, že každá památka má své kouzlo a každá je něčím zvláštní a zajímavá.

Projekt bude mít podobu menší exkurze, při které si žáci projdou všechny zadané památky, ke kterým dostanou nejdůležitější informace (viz kapitola 4.2), které si budou pečlivě zapisovat či zapamatovávat. Poté budou mít za úkol správně odpovědět na zadané otázky a následně ve škole vytvořit prezentaci na počítači, která bude zahrnovat právě tyto památky. Žáci budou prezentaci vypracovávat ve skupinách a budou mít k dispozici celou počítačovou učebnu včetně internetu. Předpokládá se, že mají dostatečné znalosti práce na počítači z informatiky.

Název prezentace: Pamětihodnosti Velkého Týnce⁶⁵

Nejprve je nutné seznámit žáky s památkami, které budou poznávat a později zpracovávat v prezentaci.

- Zámek
- Kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Sochy sv. Cyrila a Metoděje
- Socha sv. Jana Nepomuckého
- Socha sv. Marka
- Socha sv. Floriána
- Kaple Panny Marie
- Památník obětem světových válek
- Sousoší Panny Marie

Poté, co si žáci všechny památky projdou, vrátí se do školy, kde na ně čekají pracovní listy s otázkami týkající se památek. Tím dají najevo, jak při výkladu poslouchali a nakolik jsou schopni si některé informace zapamatovat. Úkoly vypracují žáci samostatně, poté následuje společná kontrola.

⁶⁵ Název je však jen doporučený. Žáci si mohou zvolit svůj vlastní.

Zadání otázek:

1. Kdo se postaral o přestavbu zámku v roce 1752?
2. Kdo to byl Antonín Morwitzer?
3. Jaká památka zdobí zámeckou zahradu a ze kterého roku pochází?
4. Jaká památka se považuje za nejvýznamnější posvátnou v okolí Olomouce?
5. Která nejvýznamnější osobnost je spjata s Kostelem Nanebevzetí Panny Marie?
6. Před kostelem je možno vidět dvě sochy. Které to jsou?
7. Která pamětihodnost je spojena se sochou sedícího lva?
8. Která památka pochází z roku 1723?
 - a) Socha sv. Jana Nepomuckého
 - b) Socha sv. Floriána
 - c) Socha sv. Marka
9. Která významná osobnost navštívila Památník obětem světových válek?
10. Kolik let již uplynulo od návštěvy této osobnosti?
11. Kterou památku zdobí sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Jana Sarkandra?

12. Vyplňte správně tabulku. Na kterém místě se daná památka nachází? Možnosti najdete napsané pod tabulkou.

Památka	Místo
Zámek	
Kostel Nanebevzetí Panny Marie	
Sochy sv. Cyrila a Metoděje	
Socha sv. Jana Nepomuckého	
Socha sv. Marka	
Socha sv. Floriána	
Kaple Panny Marie	
Památník obětem světových válek	
Sousoší Panny Marie	

Ulice Chaloupky, ulice Zámecká, před vstupem do kostela, nedaleko zámku, ulice Na Křibě, na návsi, Hradisko, chmelnice, ve svahu před zámkem

Správné odpovědi k zadaným otázkám:

1. O přestavbu se postaral František Řehoř Giannini.
2. Byl to olomoucký stavitel, který provedl přestavbu zámku.
3. Zámeckou zahradu zdobí letohrádek z roku 1755.
4. Za tuto památku se považuje Kostel Nanebevzetí Panny Marie.
5. Nejvýznamnější osobností je arcibiskup Leopold Prečan.
6. Jsou to sochy sv. Cyrila a Metoděje.
7. Se sochou sedícího lva je spojena socha sv. Marka.
8. Z roku 1723 pochází socha sv. Floriána.

9. Památník obětem světových válek navštívil Tomáš Garrigue Masaryk.

10. Letos uplyne již 90 let od návštěvy T. G. Masaryka.

11. Tyto sochy jsou součástí sousoší Panny Marie.

12. Správné doplnění tabulky:

Památka	Místo
Zámek	ulice Zámecká
Kostel Nanebevzetí Panny Marie	nedaleko zámku
Sochy sv. Cyrila a Metoděje	před vstupem do kostela
Socha sv. Jana Nepomuckého	ulice Na Kříbě
Socha sv. Marka	chmelnice
Socha sv. Floriána	na návsi
Kaple Panny Marie	ulice Chaloupky
Památník obětem světových válek	Hradisko
Sousoší Panny Marie	ve svahu před zámkem

Po společné kontrole se žáci rozdělí do čtyř skupin. Každá skupina si sedne k jednomu počítači. Na internetu mohou vyhledávat vše, co potřebují ke splnění úkolu, např. obrázky, příslušné informace apod. Záleží pouze na žácích, co všechno do prezentace zahrnou. Mohou se zabývat jen památkami nebo se mohou zaměřit také na historii a současnost Velkého Týnce a vytvořit tak brožuru, která by mohla sloužit široké veřejnosti. Po vypracování bude každá prezentace spuštěna na hlavním počítači a představena zástupcem každé skupiny.

Shrnutí: Takový projekt je pouze jednou z možných eventualit, jak žáky seznámit s jejich regionem. Dalšími možnostmi je velké množství. Mohla by se např. uspořádat beseda, která by se týkala příjezdu T. G. Masaryka k Památníku obětem světových válek. Mohl by být k této besedě přizván např. PhDr. Milan Tichák, který se těmito významnými událostmi zabývá. Žáci by se nejen dozvěděli více informací o tomto významném dnu, ale také by si vyslechli příjemné

vyprávění tohoto milého pána. Beseda by byla ještě efektivnější, kdyby se konala přímo u této památky.

Závěr

V teoretické části jsme zachytili stěžejní informace o obci Velký Týnec. Směřovali jsme od historie vesnice až k památkám a význačným osobnostem. Dále jsme se věnovali tématu vzdělávání, pokusili jsme se vystihnout vzdělávací programy obecně a snažili jsme se přiblížit vzdělávací program základní školy ve Velkém Týnci.

Praktickou část jsme pojali jako realizaci jednotlivých hodin mluvnice, literatury a slohu, které byly věnovány různým národopisným prvkům. Snahou bylo seznámit žáky s regionálním nářečím, tradicemi a místním folklorem. Důležité pro nás bylo, aby si žáci uvědomili, že tyto prvky jsou dodnes živé, např. že místním nářečím mluví ještě i jejich babičky či dědečkové. Součástí poznávání regionálních zvláštností bylo zpracování projektu, do kterého se žáci aktivně zapojili tím, že vypracovali prezentaci na základě exkurze po místních památkách.

Celou práci nás doprovázel pojem integrace. Propojili jsme český jazyk a literaturu s jinými vyučovacími předměty, např. do hodiny literatury jsme zařadili i hudební výchovu (při poslechu písně), dále při vypracovávání projektu museli žáci využít i své znalosti z informatiky apod.

Na základě získaného a prostudovaného materiálu se mi podařilo objevit spoustu nových skutečností o Velkém Týnci, o nichž jsem doposud vůbec nevěděla. Měla jsem možnost se blíže seznámit s historií obce, a to při osobní návštěvě PhDr. Milana Ticháka, který mi poskytl vzácné informace, které se v žádných publikacích nevyskytují.

Napsáním této práce jsem si utvořila nový pohled na naši vesnici a zjistila jsem, že i když je Velký Týnec malá obec, nabízí svým obyvatelům bezpochyby vše, co si jen mohou přát.

Seznam použité literatury

- BARABÁŠOVÁ, J. a kol. *Razem – spolu*. Občané pro rozvoj venkova, občanské sdružení, 2009. 69 s.
- BARTOŠ, F. *Dialektologie moravská. 2. díl. Nářečí hanácké a české*. Brno: Matice Moravské, 1895. 521 s.
- BEČÁK, J. R. *Lidové umění na Hané*. Velký Týnec u Olomouce: Jan Rudolf Bečák, 1941. 460 s.
- BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 464 s.
- BIČÍKOVÁ, V. a kol. *Český jazyk. Učebnice pro 9. ročník*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ, 2003. 127 s. ISBN 80-7311-017-2.
- ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 1995. 380 s. ISBN 80-85866-12-9.
- ČECHOVÁ, M. a kol. *Didaktika češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 254 s. ISBN 80-04-22439-3.
- ČECHOVÁ, M., STYBLÍK, V. *Čeština a její vyučování*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1998. 264 s. ISBN 80-85937-47-6.
- ČORNEJ, P. *Panovníci českých zemí*. 5. opr. vyd. Havlíčkův Brod: FRAGMENT, 1998. 64 s. ISBN 80-7200-255-4.
- DOČKAL, F. *Čuhácká dědina: památník podřechí čuháckého*. Velký Týnec: Jednotné kulturní a společenské středisko, 1967.
- FUCIMANOVÁ, M. *Sloh. Učebnice pro 6. – 9. ročník základních škol, příslušné ročníky víceletých gymnázií a pro střední školy*. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2003. 176 s. ISBN 80-7168-844-4.
- HARTMANOVÁ, V. a kol. *Pravidla českého pravopisu*. 6. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2004. 351 s. ISBN 80-7182-145-4.
- CHALOUPKA, O. *Příruční slovník české literatury*. 1. vyd. Brno: Centa, 2005. 1116 s. ISBN 80-86785-03-3.
- JEŘÁBEK, J. a kol. *Vzdělávací program Základní škola*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. 280 s. ISBN 80-7168-337-X.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2005.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Velký slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Pali, 2008. 807 s. ISBN 978-80-903875-3-9.

- KONEČNÝ, P. a kol. *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1997. 164 s. ISBN 80-902104-1-4.
- KONEČNÝ, P. a kol. *Seznam nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1999. 327 s. ISBN 80-902104-6-5.
- KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R. *Český jazyk 7 učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2004. 136 s. ISBN 80-7238-320-5.
- NEŠPOR, V. *Stručné dějiny Velkého Týnce. Separát z ročenky Župního sjezdu hasičského z roku 1937*. 1937. 5 s.
- OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 195 s. ISBN 80-244-1360-4.
- PALA, K. VŠIANSKÝ, J. *Slovník českých synonym*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1994. 439 s. ISBN 80-7106-059-3.
- PODROUŽEK, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. 96 s. ISBN 80-7238-157-1.
- POLÁK, M. *Učitel českého jazyka a současná základní škola*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 186 s. ISBN 80-244-0585-7.
- POSPĚCH, P. *Hanácký kalendář*. Olomouc: společnost přátel vesnice a malého města v Olomouci, 2003. 168 s.
- SOCHROVÁ, M. *Český jazyk v kostce*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: FRAGMENT, 1999. 104 s. ISBN 80-7200-338-0.
- ŠMILAUER, V. *Nauka o českém jazyku*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 336 s.
- TICHÁK, M. *Paměti obce Velkého Týnce*. 1. vyd. Olomouc: DANAL, 1998. 88 s. ISBN 80-85973-46-4.
- VIDLIČKOVÁ, E., VIDLIČKA, J. *Historie a současnost farního kostela Nanebevzetí Panny Marie*. Olomouc: Burian a Tichák, 2010. 160 s. ISBN 978-80-87274-06-4.

VÍŠEK, M. a kol. *Čeští panovníci v kostce: knížata, králové, prezidenti*. Pardubice: MAYDAY, 2007. 126 s. ISBN 978-80-86986-16-6.

VRÁNOVÁ, V. a kol. *Čtení o Velkém Týnci*. 1. vyd. Velký Týnec: Jan Machovský, 2007. 160 s.

Internetové zdroje:

www.ceske-tradice.cz

www.hrady.cz

www.karaoketexty.cz

www.kosir.unas.cz

www.olomouc.com/hanactina/

www.velkytynec.cz

www.wikipedia.org

Seznam příloh

Příloha 1 – O kohútovi

Příloha 2 – Hra na husle

Příloha 3 – Zlatovláska

Příloha 4 – Učební osnovy v jednotlivých ročnících

Příloha 5 – Mapa vesnic čuháckého podřechí

Fotodokumentace 1 – Zámek

Fotodokumentace 2 – Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Fotodokumentace 3 – Sochy sv. Cyrila a Metoděje

Fotodokumentace 4 – Socha sv. Jana Nepomuckého

Fotodokumentace 5 – Socha sv. Marka

Fotodokumentace 6 – Socha sv. Floriána

Fotodokumentace 7 – Kaple Panny Marie

Fotodokumentace 8 – Památník obětem sv. válek

Fotodokumentace 9 – Sousedí Panny Marie

Fotodokumentace 10 – Velký Týnec⁶⁶

⁶⁶ Veškeré fotodokumentace jsou pořizeny z vlastního zdroje.

Příloha 1

O kohútovi

Jednú – to sem měl ale štere leta – mně matička namastile másla na chlib a vepravile mně na dvur ... Já hned do zahrade a tam sem se dal do idla. F tem na mně přešla těžkost', já položel chlib a odešil kúsek dál ... Tam sem obrátil gatě a ...

Neš sem bel hotový, vidím jak kohút ze slipkama se postile do myho chleba z máslem. Křečim „šoo,“ plašim ich – nic platny. Ale povídám si, počký, to se ti neveplati! Jak sem bel hotový, vzal sem si z otypke kolík a za kohútem ... Tak sem ho honil, aš se dostal za otypke ke zdi a dál nemuhl. Tam sem ho ve spravedlevym hněvo dvakrát lupl po hlavě, že měl dost.

F tý sem si ovědomil rosah svyho čino a hned' mně napadlo, že to bode na mně ... Tak sem vzal kohúta a položel ho vedle stohe otypek a běžim dom z křekem: „Matičko, pod'te se podivat', kohút spadl z otypek a zabil se!“

Matička vendú, podivajú se a ptajú se přisně podezřivavým tónem: „A od čeho má tú hlavo krvavú?“ Já na to pohotově: „Trhal se ze slipkama!“

F tem celú věc prohlidle, vzale kolík a --- „Já ti natrhám! !“ Tak bez dlúhyho súzeni provedle na mně exekuco a choderka si pře tem vzdýchale: „Já nevim, te potforo, co z tebe bode ...!“⁶⁷

⁶⁷ DOČKAL, F. *Čuhácká dědina: památník podřečí čuháckého*. 1967.

Příloha 2

Hra na husle

Za nejaký čas povídá pan rector: “Chlapci, který se chcete učit hrát na housle? Zeptejte se svých rodičů a zítra mně řekněte!” Já sem si pomyslel: “Deš se mně te první nepodaře, toto se mně jistě podaří.” Přenda dom, povídám: “Tatičko, prosím vás, mužo se očet’ hrát na husle o pana rectora?” Oni na to: “Tak dlúho se bodeš očet’ hrát na husle, jak dlúhos bel tým minystrantem.” Sleboval sem, že bodo hodný a pilný, tak dovelele.

To stoi přece za neco, debech bel jednu takovým světovým mozekantem! Viděl bech celý svět, peněz dost’ a fšeckyho dobryho – to be belo krásny ževobeti ... A tak sem se chopil huslí tělem aji došú. Ale smola deš se jednu chetne člověka, tahne se za nim.

Očele zme se týdeň hrát’ a já sem zahrál oš pul škále jak bič. Na drohý týdeň zme opakovale: G, A, H, C a pořád: G, A, H, C ... Najednú na pana rectora přešla jakáse těžkost’. Povídá: “Hrejte to pořád, já se vrátím za chvíli.” A odešil. Drozi hrále, já sem si vepučel jeho husle a prubojo jak to na nich ide. Šlo to dobře. A nevim, co mně to napadlo, najednú sem vetahl nuž a strono “A” a “D” sem trocho nařezal ... Pak sem husle honem položel. F tý se vrátil pan rector, vezne húsle, ale sotva překlači na strono “A” – ta prask. Vezne na strono “D” – prask. Oš je to tade. Pan rector: “Kdo měl ty housle?” Janek Poledňu povídá: “Franta Kubiček.” Pan rector lapl palaško a zavelel: “Polsužte mu!” a vzal mně meze kolena hlavo. Janek s Frolinem Dúbravským mně z obúch stran natahovale gatě ...

Pan rector začal masťit’ a pře tem si olevoval: “Inu, tu lump, tu, tu, abšajlicher Kerl tu, tu ...”, ale nedokončel. Mně se teho totiš zdálo oš trocho moc, tak sem hlavo otočel a chetl ho zobama za lýtko. Hned přestal biť ... A já sem na další nečekal ...

Na drohý deň mně tatiček povídajú: “No, Francko, dnes nehrajete? ... “Hrajú, tatičko, ale mně pan rector povídal, že mám špatný slech, ať teho nechám ...”

Takový konec měla moja drohá karijéra.⁶⁸

⁶⁸ DOČKAL, F. *Čuhácká dědina: památník podřecí čuháckého*. 1967.

Příloha 3

Zlatovláska

Bel jeden král a bel tak rozomný, že i fšeckým zvířatom rozomněl, co si povidale. A poslúchýte, jak se to naočel. Přešla k němo jakáse stará stařenka, přenesla mo v košíko hada a povídá, abe si ho dal nastrojít', dež ho sni, že bode fšeckymo rozomnět', co kery zvíře f povětrí, na zemi i ve vodě mlovi. Temo královi se to líbilo, že bode omnět', co žádný neomi, dobře stařence zaplatil, a hned' poroučel složebnikovi, abe mo tú rebo g obědo nastrojil. „Ale“ prý, „ať ji ani na jazek nevezneš, lebo mně to sfojú hlavú zaplatiš.

Jorkovi, temo složebnikovi, belo divny, proč mo to král tak toze zapověděl. „Jagžev sem takovou rebo neviděl“, povídá si sám, „vepadá zrovna jag had. A jaký be to bel kochař, abe ani neokoštoval co stroji?“ Dež to belo opečeny, vzal kúsček na jazek a koštoval. F tem sleši kolem oší něco bzučet': „Nám taky něco, nám taky něco.“ Jorka se ohlíži, co to? – a nevidi leda nekolek moch, co v kocheni litale. To zas negdo na holece šeplavě volá: „Gde pak, gde pak?“ A tenši hlase odpovídajů: „Do menářovyho ječmen, do menářovyho ječměňa“. Jorka kúkne oknem a vidi húsera ze stádem hosí. „Aha“, povídá, „taková je to reba?“ Jož věděl, co je. Čerstfo strčel ešče jeden drobek do hobe a potom hada donesl královi, jag be nic nebelo.

Po obědě poročel král Jorkovi, abe mo nastrojil koňa, že se chce projet', a on abe ho doprovázal. Král jel napřed' a Jorka za ním. Dež jele po zelený lúce, poskočel Jorku kuň a zařechtal: „Hohohó, bratře! Mně je tak lefko, že bech chtěl přes hore skákat“. „Což je o to“, povídá drohý, „já bech taky rád skákal, ale na mně sedi starý; skočim-le, svali se na zem jak mněch a zlomi si krk“. – Ať si zlomi, co z teho?“ řekl Jorku kuň; „misto staryho bodeš noset mladého.“ Jorka se tý rozmlově zasmil, ale jenom tak poticho, abe král' nevěděl. Aľe král' taky dobře rozomněl, co si koníci povidle, ohlídl se a viza, že se Jorka smněje, ptá se: „Čemo se smněješ?“ „Ničemo, král'ofská Jasnosť, jenom mně tak něco napadlo,“ omlúval se Jorka. Ale starý král' jož ho mněl v podezřeňú a koňom jož taky neveřel; obrátil a zas dom.

Dež přejeľe do zámko, poročel král' Jorkovi, abe mo naľil do sklínke vina. „Ale tfoja hlava za to,“ povídá, ešľe nedoseješ aľebo přeľeješ!“ Jorka vzal komvo z vinem a ľeje. F tem přeľetěľe oknem dvá fťáčci, jeden drohyho honíl, a ten, co otěkal, mněl tře zlaty vlase v zobáčko. „Dý mně jich,“ povídá ten jeden, „šak sú moje!“

„Nedám, moje sú, já sem si jich zvihl.“

„Ale já sem jich viděl, jak opadl'e, dež se tá zlatovlasá pana česala. Dý mně aspoň dva!“ – Ani jeden.“ To ten drohý ftáček za ním a te zlatý vlase chetil. Dež se tak o ně v letě táha'le, zostal každymo v zobáčko jeden, třeti zlatý vlas opadl na zem, jenom to zazvonilo. F tem se Jorka po něm ohlídl a přel'il. „Propadls ževot,“ vekřikl král', „ale chco s tebe milostivě naložet', dež tú zlatú pano dobodeš a převedeš mně jo za ženo.“

Co mněl Jorka dělat'? Chtěl – l'e sfuj ževot zachovat', mosel pro pano, ačkole ani nevěděl, gde jo h'edat. Nastrojil si koňa jel kade tade. Přejel k černymo l'eso, a tam pod l'esem o ceste hořel chrást; zapál'el'e ho pasáci. Pod chrástem bel brablenči kopec, iskre na ní přšel'e a Brabenci ze sfojema bílýma vajičkama semtam otěka'le. „Ach, pomuž, Jorko, pomuž!“ volal'e žalostně, „zhořime a naši mladi ve vajičkách.“ – To on s koňa dule, chrást o'ál a oheň ohasel. „Až teho bodeš potřebovat', zpomeň si na nás, a taky ti pomužem.“

Potom jel přes ten l'es a přejel g vesoký jedl'e. Na vrcho na jedle belo krkavči hnizdo, a du'le na zemi pišče'le dvě krkafčata a nařika'le: „Tatiček a matička nám o'etěl'e, máme si sami potravo hledat', a me obohy piskl'ata, ešče litat' neomime. Ach, pomuž, Jorko, pomuž, nakrm nás, nebo omřem hladem.“ Jorka se dlúho nerozmýšlel, skočel s koňa a vrazil mo do boka šabl'o, abe krkafčata mněl'e co žhrat'. „Až teho bodeš potřebovat',“ krka'le vesel'e, „zpomeň si na nás a taky ti pomužem!“

Potom dál' jož mosel Jorka pěške. Šil dlúho l'esem a dež jož z l'esa vecházal, viděl před sebu da'leky moře. Na břeho na krajo mořa háda'le se spolem dvě rybáři. Chetil'e ve'eků zlatú rebo do sitě, a každý jo chtěl mnět' sám pro sebe. „Moja je sit', moja reba!“ – A drohý mo na to: „Málo be ti tvoja sit' bela platná,debo mojí lodě a mojí pomoce nebelo.“ – „Až podrohy zas takovú chetnem, bode tvoja.“ – Né tak, te počký na drohú a túto dý mně.“ – „Já vás porovná,“ povídá Jorka: „prodýte mně tú rebo, dobře vám jo zaplatim, a peníze rozděl'te mezi sebu na pole.“ A dal jim za ňo všecke peníze, co mněl od král'a na cestu, nic si nenechal. Rebáři bele rádi, že tak dobře prodal'e, a Jorka postil rebo zas do mořa. Vesel'e zašplúchala, podhrozela se a potom blízko břeha ešče jednu vestrčela hlavo: „Až mně, Jorko, bodeš pořebovat', zpomeň si na mně, odslúžim se ti.“ A potom se stratila. „Gde ideš?“ pta'le se rebáři Jorke. „Ido sfojemo pánovi, starko král'ovi pro nevěsto, pro zlatovlasú pano, a nevím ani gde jo h'edat'.“ Ach o tý ti možem dobře povědět',“ řekl'e rebáři, „je to Zlatovláska, král'ova cera, z křešť'álovyho zámko tam na tem ostrově. Každý deň ráno, dež se rozednivá, češe svoje zlaty vlase; ide od nich zář po

nebi i po moři. Chceš – ťe, sami tě tam na ten ostrov dovezem, protože nás tak dobře porovnal. Ale mňí se na pozoro, abes pravú pano vebral: dvanáct je panen, kráľofských ces, aľe jenom jedna má zlaty vlase.“

Dež bel Jorka na tem ostrově, šil do křešťálovyho zámko proseť kráľa, abe svojo zlatovlasú cero jeho pano kráľovi dal za ženo. „Dám,“ řekl kráľ, „aľe most jo veslúžeť, mosiš za tře dni tře práce odělat, co ti oložim, každý deň jedno. Zatým si mužeš do zýtřka odpočenúť.“ Drohý deň ráno povídá mo kráľ: „Moja Zlatovláska mněla šňurko drahých perel; šňurka se přetrhla, a perle se vesepaľe do vesoký tráve na zelěný lúce. Te perle most zebrať, abe ani jedna nechebila.“ Jorka šil na tú lúko, bela daľeká, veľeká, kľekl do tráve a začal hľedať. Hľedal, hľedal od rána dopoledňa, aľe ani perľičko neviděl. „Ach, debe tade beľe moji Brabenci, ti be mně muhľe pomuť!“ „Šak zme tade, abechme ti pomuhľe,“ řekl'e Brabenci, gde se vzal'e, tam se vzal'e, aľe kolem něho jenom se hýbal'e. „Co potreboješ?“ – „Mám perle zebrať na tý lúce, a nevidím ani jedno.“ „Počký jenom maľičko, me jich za tebe pozbirame.“ A netrvalo to dlúho, z trávo mo snesľe hromádko perel; nepotreboval ľeda na šňurko navľikat. A potom dež jož tú šňurko zavazoval, překolhal ešče jeden brabl'eneček, bel chromý, noha mo tehďa zhoľela, dež o nich hoľelo, a křečel: „Počký, Jorko! Nezavazuj, neso ešče jedno perľičko!“

Dež Jorka te perle kráľovi přenesl, a kráľ jich přepočital, ani jedna nechebila. „Dobřes odělal svojo věc,“ povídá, „zýtra ti dám jinú práco.“ Ráno Jorka přešil a kráľ mo řekl: „Moja Zlatovláska kúpala se v mořo a ztratila tam zlatý prstynek; ten mně most najit' a přenysť.“ Jorka šil k mořo a chodil smotně po břeho; moře belo česty, aľe tak hloboky, že nemohl ani na dno dohľednúť a což teprová na dně najit' prstynek. „Ach debe tade beľa moja zlatá reba, tá be mně muhla pomuť.“ F tem se něco v mořo zablísklo, a z hlúbke na vrch vode veplola zlatá reba. „Šak so tade, abech ti pomuhla; co potreboješ?“ „Mám v mořo najit' zlatý prstynek a nevidim ani na dno.“ „Včel akorát potkala sem ščoko rebo, nesla zlatý prstynek na plýťfě. Maľičko jenom počký, já ti ho přeneso.“ A netrvalo to dlúho, vrátila se z hlúbke a přenesla mo ščoko i s prstynkem.

Kráľ Jorke zas pochfáľel, že dobře sfojo věc odělal, a potom ráno mo požel třeti práco: „Chceš – ťe, abech sfojo Zlatovlásko tfojemo kráľovi dal za ženo, most ji přenysť mrtfý a ževý vode, bode ji potřeba.“ Jorka nevěďel, gde se pro tú vodo obrátiť, šil na zdařbůh, kade tade, gde ho nose nesľe, až přešil do černého ľesa. „Ach debe tade beľe moji krkafci, snád' be mně pomuhľe!“ To mo nad hlavú cose šostlo, a gde se vzal'e tam se vzal'e dva krkafci: „Šak zme tade,

abechme ti pomuhle. Co chceš?“ „Mam přenyst' mrtfý a ževý vode, a nevim, gde jo hledat'.“ „O tý me dobře vime. Maličko jenom počká, me ti jo přenesem.“ A za malú chvil přenesle Jorkovi každý jeden p'ocar plný vode; v jednom p'ocaru bela ževá voda, v drohým mrtfá. Na krajo l'esa viděl od jedle g jedle rozpjatú púčeno, prostřed' púčene seděl velký púk, cucal mocho. Jorka vzal p'ocar s mrtfú vodú, postříkal púka a púk se zval'el na zem jak zralá višňa, bel mrtfý. Potom postříkl mocho z drohyho p'ocara ževú vodú a mocha začala sebe házet', veškrabala se z púčene ven a potom do povětří. „Tfoje štěstí, Jorko, žes mně zkřisel,“ bzučela mo kolem oší, „šak beze mě bes sotfá ohodl, kerá ze dvanásti je Zlatovláska.“⁶⁹

⁶⁹ BARTOŠ, F. *Dialektologie moravská. 2 díl. Nářečí hanácké a české*. Brno: Matice Moravské, 1895. s. 95-98.

Příloha 4

Učební osnovy v jednotlivých ročnících

6. ročník

Jazyková výchova

Tvarosloví:

- Žák umí určovat slovní druhy;
- Poznává podstatná jména konkrétní, abstraktní, pomnožná, hromadná a látková;
- Zvládá pravopis podstatných jmen obecných a vlastních;
- Dokáže se orientovat v základních jazykových příručkách (Slovník spisovné češtiny, Pravidla českého pravopisu).

Přídavná jména:

- Žák je schopen stupňovat a skloňovat přídavná jména;
- Zvládá pravopis přídavných jmen.

Zájmena:

- Žák rozlišuje druhy zájmen;
- Naučí se skloňovat zájmeno jenž.

Číslovky:

- Žák se naučí určovat druhy číslovek a skloňovat číslovky.

Slovesa:

- Žák bude schopen užívat slovesného času minulého, přítomného a budoucího;
- Umí rozlišovat slovesné tvary určité a neurčité, tvary jednoduché a složené.

Skladba:

- Žák bude schopen určovat základní větné členy, umí zdůvodnit shodu podmětu s přísudkem;
- Poznává rozvíjející větné členy a umí se ptát správnými otázkami na tyto větné členy;
- Naučí se zaznamenávat větu graficky, rozliší větu jednoduchou a souvětí;
- Rozpozná větu hlavní a větu vedlejší.

Jazyk spisovný a nespisovný:

- Žák bude umět odlišit spisovný jazyk od nespisovného, rozliší slang, argot a také obecnou češtinu.

Komunikační a slohová výchova

- Žák je schopen rozlišit rozdíl mezi mluveným a psaným projevem;
- Naučí se pracovat s jednoduchými komunikačními žánry: vzkaz, inzerát, objednávka, zpráva, oznámení, SMS;
- Umí rozlišit dopis úřední a dopis osobní;
- Naučí se popis, výpisky, výtah, vypravování.

Literární výchova

- Žák rozpozná základní literární druhy a žánry;
- Rozezná mýty, báje a pohádky;
- Z významných představitelů se naučí např. Boženu Němcovou, K. J. Erbena, Jana Neruda, Aloise Jiráska a jiné.

7. ročník

Jazyková výchova

Nauka o významu slov; obohacování slovní zásoby:

- Žák umí určit významy slov;
- Poznává slova jednoznačná a mnohoznačná;
- Umí vysvětlit rozdíl mezi slovotvorným a tvaroslovným rozbořením;
- Ovládá způsoby tvoření slov – odvozování, zkracování.

Tvarosloví:

- Probíhá opakování z 6. ročníku slovních druhů ohebných;
- Žák určuje slovní druhy;
- Ovládá mluvnické kategorie, umí skloňovat vybrané slovní druhy;
- Je schopen poznat u sloves rod činný a trpný a převést sloveso z rodu činného do rodu trpného;
- Zvládá učivo neohebných slovních druhů.

Skladba:

- Žák rozlišuje věty podle postoje mluvčího;
- Určuje větné členy základní a rozvíjející;
- Umí rozpoznat větu hlavní a vedlejší, je schopen určit druhy vedlejších vět.

Pravopis:

- Probíhá procvičování pravopisu vyjmenovaných slov a shody podmětu s přísudkem.

Komunikační a slohová výchova

- Žák umí sám vytvořit popis výrobku, popis pracovního postupu;
- Na základě povahy člověka, jeho schopností, vlastností a zájmů je schopen vytvořit charakteristiku;
- Ovládá další slohové útvary – vypravování, líčení;
- Seznámí se také s administrativním stylem;
- Je schopen sestavit životopis, rozlišuje mezi životopisem profesním a strukturovaným.

Literární výchova

- Z nejvýznamnějších představitelů a jejich děl se žák seznámí např. s Janem Nerudou, Jaroslavem Seifertem, F. L. Čelakovským, Aloisem Jiráskem, Jiřím Voskovcem, Janem Werichem apod.

8. ročník

Jazyková výchova

Obohacování slovní zásoby:

- Žák zvládne způsoby obohacování slovní zásoby;
- Umí uvést příklady synonym a homonym;
- Rozliší slova přejatá a ovládá jejich pravopis a skloňování.

Slovesný vid:

- Žák rozliší slovesa dokonavá a nedokonavá, umí vytvořit vidové dvojice.

Skladba:

- Žák je schopen uplatnit znalosti ze skladby 7. ročníku;
- Umí správně rozlišit významové poměry mezi větami hlavními.

Obecné výklady o českém jazyce:

- Žák si přiblíží historii jazyka, seznámí se s nejvýznamnějšími jazykovědci;
- Rozpozná útvary národního jazyka.

Komunikační a slohová výchova

- Žák je schopen formulovat, co je jazykový styl, slohový postup a útvar a také pozná cíle stylistiky;
- Je schopen pracovat s odborným textem, vytvořit z něj výtah, sepsat osnovu;

- Seznámí se s charakteristikou literární postavy, odliší charakteristiku vnitřní od charakteristiky vnější;
- Je schopen napsat úvahu, rozlišuje úvahu odbornou, uměleckou, publicistickou.

Literární výchova

- Autoři, se kterými se žák seznámí, jsou např. K. H. Mácha, K. J. Erben, K. H. Borovský, Jaroslav Vrchlický, J. V. Sládek, Petr Bezruč, Ludvík Aškenazy, Fráňa Šrámek, Vladimír Holan, Zdeněk Svěrák aj.

9. ročník

Jazyková výchova

- Z největší části probíhá opakování z předchozích ročníků;
- Žák opakuje způsoby obohacování slovní zásoby;
- Umí rozlišit podstatná jména obecná a vlastní, konkrétní a abstraktní a určit u nich všechny mluvnické kategorie;
- Ovládá stupňování přídavných jmen, určuje druhy zájmen a číslovek;
- Je schopen rozeznat předložky vlastní a nevlastní a spojky souřadící a podřadící;
- Poznává větu jednočlennou a dvojčlennou, větu jednoduchou a souvětí, určí základní skladební dvojici;
- Umí určit základní a rozvíjející větné členy a druhy vedlejších vět, poměry mezi větami hlavními;
- Je schopen rozeznat útvary národního jazyka;
- Ovládá disciplíny jazykovědy.

Komunikační a slohová výchova

- Žák je schopen poznat slohové postupy a útvary;
- Zvládá učivo výkladu, zná jeho znaky, na základě osnovy umí sestavit výklad;
- Ovládá popis pracovního postupu, popis uměleckého díla, líčení;
- Umí také popsat osobu, rozlišuje charakteristiku přímou a nepřímou;
- Je schopen vytvořit další slohové útvary – vypravování, úvaha, proslav, diskuse, fejeton;
- Rozeznává funkční styly – prostě sdělovací, administrativní, publicistický, odborný, umělecký.

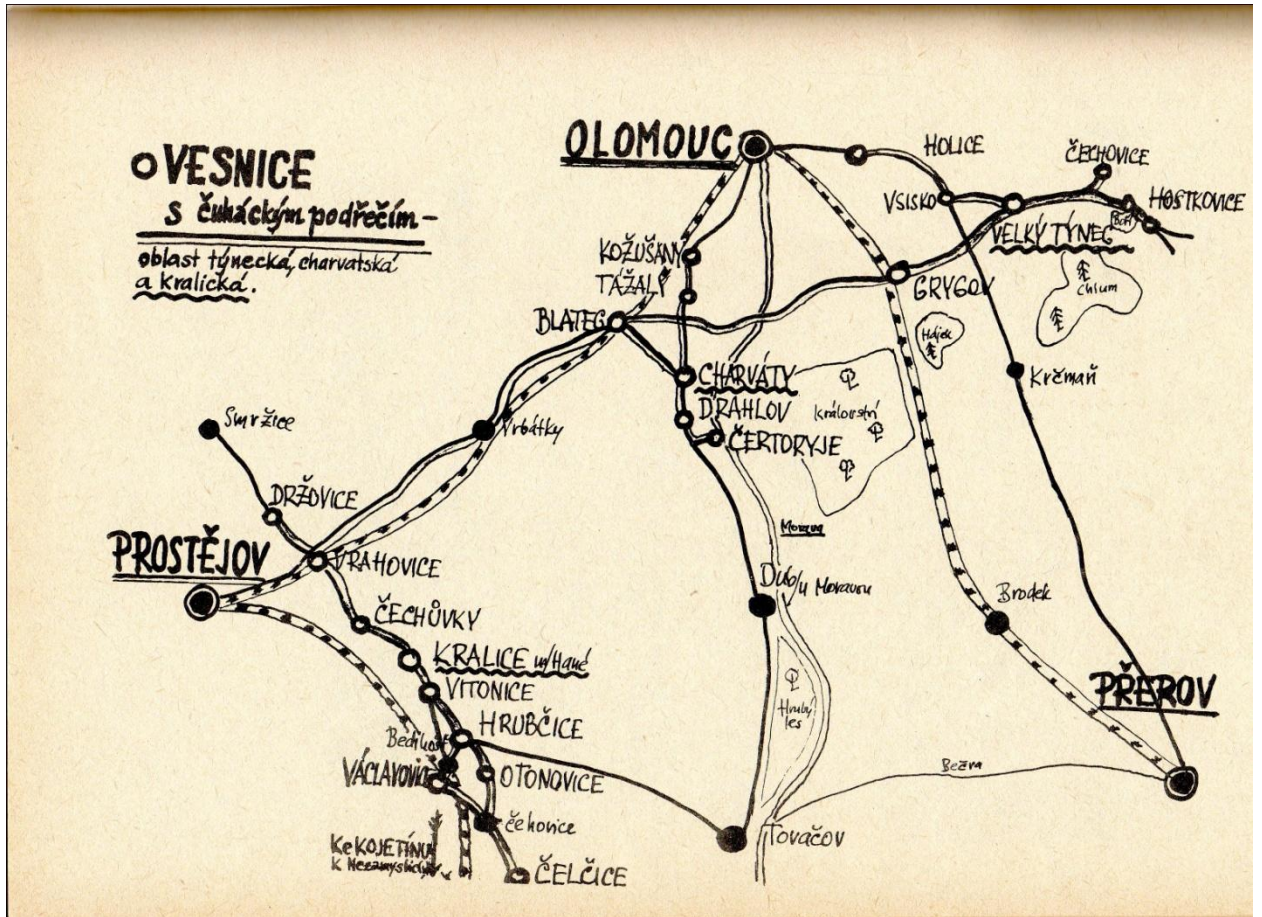
Literární výchova

- Žák poznává svět divadla, písňové texty, oblíbené písničkáře – např. Voskovec – Werich, Suchý – Šlitr, Smoljak – Svěrák;
- Seznamuje se s divadly malých forem;
- *Chápe“ humor slovní a situační, chápe humor jako pozitivní životní hodnotu;“⁷⁰*
- Z autorů ovládá Jaroslava Haška, Bohumila Hrabala, Karla Čapka.

⁷⁰ Velký Týnec [online]. [cit. 2011-2-3]. Dostupné z: http://zs.velkytynec.cz/soubory/dokumenty/SVP_ZS_VT.pdf.

Příloha 5

Mapa vesnic čuháckého podřechí⁷¹

⁷¹ DOČKAL, F. Čuhácká dědina: památník podřechí čuháckého. 1967.

Fotodokumentace 1

Zámek

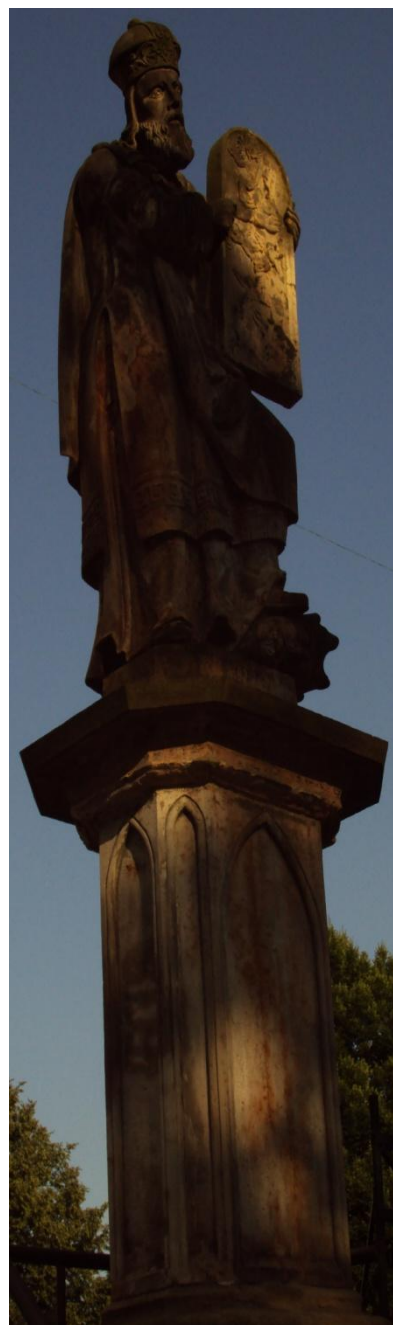
Fotodokumentace 2

Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Fotodokumentace 3

Sochy sv. Cyrila a Metoděje

Fotodokumentace 4

Socha sv. Jana Nepomuckého

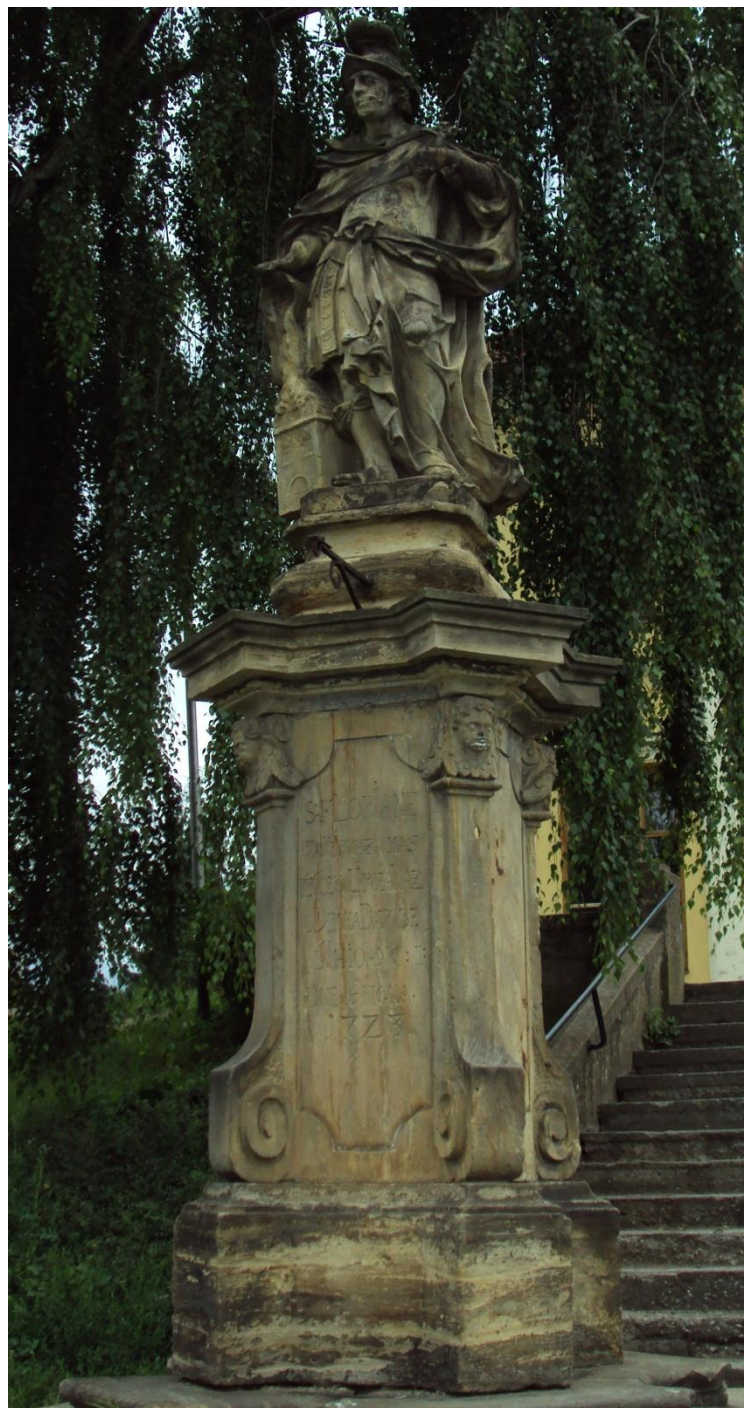
Fotodokumentace 5

Socha sv. Marka

Fotodokumentace 6

Socha sv. Floriána

Fotodokumentace 7

Kaple Panny Marie

Fotodokumentace 8

Památník obětem sv. válek

Fotodokumentace 9

Sousoší Panny Marie

Fotodokumentace 10

Velký Týnec

Anotace

Příjmení a jméno: Špundová Kristýna

Vysoká škola: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Název práce: Výuka českého jazyka a využití regionálních prvků (zaměřeno na vzdělávací program základní školy Velký Týnec)

Vedoucí práce: Mgr. Milan Polák, Ph.D.

Počet stran: 85

Počet příloh: 5

Počet fotodokumentací: 10

Počet titulů použité literatury: 39

Klíčová slova: Rámcový vzdělávací program

Školní vzdělávací program

Integrace

Velký Týnec

Čuhácké podřečí

Resumé

Diplomová práce se zabývá regionálními prvky Velkého Týnce a možnostmi jejich využití v hodinách českého jazyka a literatury. Teoretická část je zaměřena na vzdělávání a vzdělávací programy, dále na historii obce, významné osobnosti a památky. Praktická část ukazuje, že se dají tyto národopisné prvky plně využít ve vyučovacích hodinách. Naznačuje také různé možnosti, jak mohou žáci lépe poznat svůj region.

This thesis deals with regional elements of Velký Týnec and with possibilities of their usage in classes in Czech language and literature. The theoretical part is focused on education program, next on the history of the municipality, the important persons and monuments. The practical part shows that those elements can be sufficiently used in classes. Also it proposes different possibilities how the pupils can get to know better their region.